

Türk Borçlar Kanunu Hükümlerince Satıcının Ayıp Sorumluluğu Bakımından Alıcının Külfetleri

Duties of Buyer within the Context of Defect Liability of Seller in Accordance with Provisions of Turkish Code of Obligations

Semih YÜNLÜ*

Öz

Hem günlük işlem yoğunluğu boyutuyla pratikte hem de teorik boyutuyla borçlar hukuku özel hükümler içerisinde yer alan en önemli konularda bir tanesi satış sözleşmeleridir. Satış sözleşmeleri içerisindeki en önemli meselelerden bir tanesi ise ayıp hususudur¹. Satış sözleşmelerinde satıcının ayıptan sorumlu olabilmesi için bazı şartların mevcut olması gerekir. Konumuz ise özel olarak, satış sözleşmelerinde satıcının ayıptan dolayı sorumluluğunun şekli şartlarının incelenmesine ilişkindir. Bu kapsamda çalışmamızda, öncelikle satış sözleşmesinde satıcının ayıptan sorumluluğunun şekli şartları olan gözden geçirme ve bildirim külfetleri incelenecektir. Son olarak ise bu külfetlerin yerine getirilmemesinin sonuçlarına değinilecektir. Çalışmamızda esas olarak, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun satış sözleşmesi hükümleri incelenmektedir. Diğer taraftan, ilgili noktalarda, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki düzenlemeler de kısaca karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Borçlar Kanunu, Satış Sözleşmesi, Ayıp, Ayıba Karşı Tekeffül, Ayıptan Sorumluluk, Gözden Geçirme, Muayene, Bildirim, İhbar, Külfetler.

Abstract

One of the most important issues in both practical scope with daily business intensity and theoretical scope in Law of Obligations – Special Provisions is contracts of sale. More particularly, one of the most important issues in the contracts of sale is the defect issue. Some conditions must exist for liability of seller for defect in contracts of sale. Our specific issue is examining the procedural/formal conditions of liability of seller for defect in the contracts of sale.

In this context, first of all, the inspection and notification charges/duties which are formative conditions of defect liability will be examined. Finally, the consequences of not fulfilling these charges will be mentioned. In our study mainly, the provisions of contract of sale in Turkish Code of Obligations (no.

* Dr., İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk ABD, semih.yunlu@yeniuyuzuil.edu.tr, (ORCID: 0000-0002-2191-1482).

¹ İnc. Eugen Bucher, **Introduction to Swiss Law**, 3. bs., edited by F. Dessemondet and T. Ansay, Kluwer/Schulthess, 2004, (8. Bölüm), (107-144), s. 135.

6098) are examined. On the other hand, in related issues, regulations in Turkish Commercial Code (no. 6102) and Code on Protection of Consumer (no. 6502) will be briefly compared.

Keywords: Turkish Code of Obligations, Contract of Sale, Defect, Liability for Defect, Inspection, Notification, Control, Charges, Duties.

GİRİŞ

Satılanın zilyetlik ve mülkiyetini devretme borcu² altında olan satıcının borçlarından bir tanesi de (OR art. 197 vd.)³ TBK 219 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan ayıptan sorumluluktur⁴. Ayıbı ise basit şekilde “satılанда, sözleşme veya satılanın niteliği gereği, bulunması gereken özelliklerin bulunmaması veya bulunmaması gereken özelliklerin bulunması” olarak ifade edebiliriz⁵. Ayıba karşı sorumluluk, tıpkı zapta karşı sorumlulukta olduğu gibi, kusur şartı aranmayan bir sorumluluk olarak düzenlenmiştir⁶. Dolayısıyla satıcı, sözleşme kurulduğunda bu ayıpların

- 2 TBK md. 207/1: “Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir.”
- 3 İnc. Andreas Furrer/Nadine S. Reinfried, “Producer’s and Seller’s Liability under Swiss Law – A Comparative Analysis under European Perspectives”, **European Perspectives on Producers’ Liability**, Edited by Martin Ebers/André Janssen/Olaf Meyer, Munich, Sellier, European Law Publishers, 2009, (563-578), s. 565.
- 4 OR art. 197: “Gewährleistung wegen Mängel der Kaufsache”, “Satılanın ayıplı olmasından dolayı garanti sorumluluğu”; ayrıca madde gerekçesi için bkz. “...Maddede satıcının ayıptan sorumluluğunun konusu, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri de göz önünde tutularak, yeniden kaleme alınmıştır. Ancak, Tasarı ile söz konusu Kanunun uygulama alanlarının farklı olduğu açıktır. Ayrıca, ayıplı ürünler bakımından 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun hükümlerinin saklı olduğunda bir duraksama yoktur...”, çevrimiçi, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamalari/Kanunlasan/2011Yili/kanmetni/6098ss.pdf>; inc. Claire Huguenin, **Obligationenrecht – Allgemeiner und Besonderer Teil**, Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2012, s. 701 vd.
- 5 Ayr. bkz.: Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 102 vd.; Cevdet Yavuz/Faruk Acar/Burak Özen, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. bs., İstanbul, Beta, 2014, s. 125; Melek Bilgin Yüce, “Satış Sözleşmesinde Ayıptan Dolayı Sorumluluğun Şartları Ve Alıcının Seçimlik Hakları”, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3 – 4 Haziran 2011)**, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, Legal Yayıncılık, 2012, (383-420), s. 382; Rona Serozan, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, Yayına Hazırlayanlar: Rona Serozan/Başak Baysal/Kerem Cem Şanlı, 3. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018, s. 195; Ş. Barış Özçelik, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taşınmazlarda Ayıptan Sorumluluk”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 64 (4) 2015, (1161-1188), s. 1166; Mustafa Ünlütepe, “Tasımur Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24, S. 1, 2018, (296-335), s. 297.
- 6 Bkz.: Yarg. 13. HD., 09.11.2012 T., 2012/15893 E., 2012/25280 K.: “...Davacının satın aldığı araçla ilgili olarak Trafik Şube Müdürlüğüne tutulan kayıtları ve aracın sigorta kayıtlarını inceleme yükümlülüğü yoktur. Davalı satış öncesi davacıyı aracın pert olduğu konusunda bilgilendirdiğini veya alıcının bu hususu bildiğini, ispatlayamamıştır. Davalının iyi niyetli olduğu söylenemez. Satışa konu araç hukuki ayıplıdır. Satıcı ayıpların varlığını bilmesi bile onlardan sorumludur. Davacı BK 194 ve sonraki ayıba karşı tekeffül maddeleri hükmüne göre sözleşmeyi feshedip tazminat istemekte haklıdır...” (KİB); Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdulkadir Arpacı, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992, s. 86; Ünlütepe, a.g.e., s. 298; Eugen Bucher, **Obligationenrecht Besonderer Teil**, 3. bs., Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1988, s. 87, 90; Markus Müller-Chen, **Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Vertragsverhältnisse Teil I: Innominatkontrakte, Kauf, Tausch, Schenkung, Miete, Leihe Art. 184 – 318 OR**, 3. bs., Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2016, s. 176.

varlığından haberdar olmasa dahi ayıplardan sorumludur⁷. Bunun yanında, satıcının kusurlu olması hali ise alıcının ek haklara sahip olmasına neden olabilecektir. Satış sözleşmesinde ayıptan sorumluluk için genel olarak, satılan teslim edilmiş olmalı⁸; ayıp sorumluluğunun doğal gereği olarak satılan ayıplı olmalı⁹; alıcı ayıpların varlığını bilmiyor olmalı¹⁰; ayıptan sorumluluk kaldırılmamış olmalıdır¹¹.

Aşağıda öncelikle ayıptan sorumlulukta (üst başlık olarak “şekli şartlar” şeklinde zikredeceğimiz) alıcının külfetleri üzerinde durulacak ve şekli şartların yerine getirilmemesine değinilecektir.

I. AYIPTAN SORUMLULUĞUN ŞEKLİ ŞARTLARI VE AYIBA İLİŞKİN ÖZEL DURUMLAR

A. GENEL OLARAK

Yukarıda kısaca ifade edildiği üzere bu kısımda incelenecek hususlar, alıcının yerine getirmesi gereken külfetlerden oluşmaktadır. Bahsi geçen bu külfetler ise (*Untersuchungsobliegenheit*) gözden geçirme külfeti ve (*Rügeobliegenheit*) bildirim külfetidir¹². Dolayısıyla, satıcının

- 7 Bucher, **Besonderer**, s. 87; Turgut Akıntürk/Derya Ateş Karaman, **Borçlar Hukuku: Genel Hükümler Özel Borç ilişkileri**, 27. bs., İstanbul, Beta, 2018, s. 244.; Hayvan satışında ise aksi durum söz konusudur, Bkz.: TBK md. 220 “Hayvan satışında satıcı, yazılı olarak üstlenmedikçe veya ağır kusuru olmadıkça ayıptan sorumlu olmaz.”
- 8 Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 80; Ahmet Türkmen, “Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabii Olduğu Zamanaşımı ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan**, C. 16, Özel Sayı 2014, (Basım Yılı: 2015), (3389-3448), s. 3398 vd.; Cevdet Yavuz, **Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu**, İstanbul, Beta, 1989, s. 106; Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 299; Yarg. 13. HD., 06.11.2013 T., 2013/14926 E., 2013/27424 K.: “... Borçlar Kanununun 198. maddesine göre, alıcı, teslim aldığı malı örf ve adete göre, imkân hasıl olur olmaz muayene etmek ve satıcının tekeffülü altında olan bir ayıp gördüğü zaman bunu satıcıya derhal ihbar etmekle yükümlüdür. Borçlar Kanunu’nun 198. maddesi gereğince muayene külfeti teslimden itibaren başlar...” (KİB).
- 9 Gümüş, **C. I**, s. 81.
- 10 Huguenin, **a.g.e.**, s. 703; Mustafa Arıkan/Süleyman Yalman, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Satım Sözleşmesine İlişkin Bazı Düzenlemelerin Değerlendirilmesi”, **Hukuk Biliminin Güncel Sorunları**, C. II, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, (117-129), s. 126; Gümüş, **C. I**, s. 90; Furrer/Reinfried, **a.g.e.**, s. 566; Satış sözleşmesi kurulduğunda mevcut olan ayıpların alıcı tarafından bilindiğini ise satıcı ispat etmelidir, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 304.
- 11 Huguenin, **a.g.e.**, s. 703; Bilgehan Çetiner, “Yeni Türk Borçlar Kanunu’nda Yarar Ve Hasarın İntikali İle Satıcının Ayıptan Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **Yeni Türk Borçlar Kanunu Ve CISG’e Göre Satış Sözleşmeleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, (17-41), s. 29; Bilgin Yüce, **a.g.e.**, s. 391; Yavuz/Acar/Özen, **Özel**, s. 131; Gümüş, **C. I**, s. 94; Furrer/Reinfried, **a.g.e.**, s. 568; Ancak, TBK md. 221’e göre satıcının ayıplardan sorumlu olmayacağına veya sınırlı sorumlu olacağına ilişkin bir anlaşmanın geçerliliği için, anlaşmanın satıcının ağır kusuruna ilişkin olmaması gerekecektir, Bilgehan Çetiner, “Yeni Türk Borçlar Kanunu’nda Yarar Ve Hasarın İntikali İle Satıcının Ayıptan Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **İÜHFİM**, C. LXVII, S. 1-2, İstanbul, 2009, (97-113), s. 105; Yavuz/Acar/Özen, **Özel**, s. 131; Gümüş, **C. I**, s. 94.
- 12 Jan Bohnstedt, **Vertragsrecht im Einkauf**, Wiesbaden, Springer Gabler, 2012, s. 195; ayr. bkz. Ingeborg Schwenzer, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, 4. bs., Bern, Stämpfli Verlag, 2006, Pn. 4.28; inc. Bucher, **Besonderer**, s. 93 vd.; Herbert Schönle/Peter Higi, **Zürcher Kommentar Band/Nr. V/2a: Kauf und Schenkung, Zweite Lieferung, Art. 192-204 OR Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, 3. bs., Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2005, s. 479; Furrer/Reinfried, **a.g.e.**, s. 566; Tuba Akçura Karaman, “Borçlar Kanunu ve Viyana Satım Anlaşması (VSA) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu ve Alıcının Hakları”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması’nın (CISG) Türk**

ayıplardan sorumluluğuna dayanabilmek ve kanun tarafından verilen hakları kullanabilmek için, maddi şartların¹³ yanında, bu külfetlerin de yerine getirilmiş olması gerekir¹⁴.

Genel olarak belirtmek gerekir ki, kanun koyucu, hem eser hem de satış sözleşmelerinde gözden geçirme ve bildirim, birer borç olarak değil, külfetler olarak düzenlemiştir¹⁵. Burada incelediğimiz şekli ile (*obliegenheit*) külfet, yerine getirilmemesi, yerine getirmeyen taraf üzerinde bir sorumluluğa yol açmayan, yalnızca o kişinin külfetler yerine getirilseydi elde edecek olduğu hakların kullanılması imkanını ortadan kaldıran bir durumu ifade etmektedir¹⁶. Diğer bir deyişle ile külfet, borçtan farklı olarak, alacaklı bakımından bir sorumluluğa yol açmamakta; ancak ilişkili olduğu hakların kullanılmasının ön koşulunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla satıcı, bu külfetlerin yerine getirilmesini dava edemez¹⁷. Bunun aksine, (karşılaştırma ile açıklamak gerekirse) kanun koyucu özellikle eser ve satış sözleşmelerinde gözden geçirme ve bildirim külfetleri düzenlemişken; kira sözleşmelerinde ise bildirimden bahsetmekle birlikte, nitelik olarak külfet değil bir borç belirlemiş durumdadır. Zira, kira sözleşmelerinde bildirim yapılmamış olması, kiracının bir hakkının kaybolmasına yol açmamakta; aksine, doğan veya artan zararlardan dolayı kiracının sorumlu olmasına neden olmaktadır¹⁸.

Diğer taraftan, burada şekli şartlar bahsi altında ele aldığımız “gözden geçirme ve bildirim” külfetlerinin yerine getirilmemesinin, ayıptan kaynaklanan hakların doğumunda rol oynamadığının, ancak doğmuş bulunan sorumluluktan kaynaklanan hakların düşmesine neden olduğunun belirtildiğini de ifade etmek gerekir¹⁹. Kanaatimizce de, henüz külfetler yerine getirilmeden de ayıptan sorumluluk ve alıcının hakları doğmaktadır. Ancak külfetler yerine

Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı, 2013/1, (225-258), s. 231.

- 13 Çalışmamızda maddi şartlar olarak zikredeceğimiz hususlar genel olarak; ayıbın varlığı, satılanın teslim edilmiş olması, alıcının mevcut ayıpları bilmemesi, satıcının ayıp sorumluluğunun kaldırılmamış olması hususlarını ifade etmektedir.
- 14 Huguenin, **a.g.e.**, s. 703; Akçura Karaman, **a.g.e.**, s. 231.
- 15 İnc. Yavuz, **a.g.e.**, s. 106; Eren, **Özel**, s. 114; Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç ilişkileri**, C. II, 5. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 168; Saibe Oktay Özdemir, “*Yargıtay Kararları Işığında Ticari Satış Sözleşmesinde Ayıp Kavramı Ve Ayıba Bağlı Hakları Kullanmak için Uyulması Gereken Külfetler*”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, (39-58), s. 51; Hayrunnisa Özdemir, “*Türk Borçlar Kanunu'na ve Milletlerarası Satım Sözleşmesine Göre Ayıbın İhbar Edilmesi*”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi: Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan**, İkinci Cilt, C. 22, S. 3, 2016, (2305-2348), s. 2310; Hüseyin Hatemi, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1999, s. 65; inc. Serap Helvacı/Fatma Zeynep Altınar Yolcu, “*6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un İspat Yüküne İlişkin Getirdiği Düzenleme*”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24, S. 2, 2018, (804-822), s. 805 ve dn. 2.
- 16 Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 32; Güzide Burcu Doğan, “*Roma Ve Türk Hukukunda Maldaki Ayıplardan Dolayı Satıcının Sorumluluğu*”, **Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan**, İstanbul, 2006, (561-590), s. 574; Schwenzer, **a.g.e.**, Pn. 4.27; Haluk Nami Nomer, **Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1996, s. 85.
- 17 Lena Rudkowski, **Wirtschaftsrecht: BGB AT, Schuldrecht, Sachenrecht**, Wiesbaden, Springer Gabler, 2016, s. 100.
- 18 Bkz.: TBK md. 318: “*Kiracı, kendisinin gidermekle yükümlü olmadığı ayıpları kiraya verene gecikmeksizin bildirmekle yükümlüdür; aksi takdirde bundan doğan zarardan sorumludur.*”. Ayrıca madde başlığı da (VI. Ayıpları kiraya verene bildirme borcu) bunun bir külfet değil borç olarak düzenlendiğini göstermektedir.
- 19 Tandoğan, **Cilt II**, s. 168 ve dn. 200a; inc. Eren, **a.g.e.**, s. 114 vd.

getirilmez ise bu haklar kullanılamaz ve satıcının sorumluluğuna gidilemez. Buna karşılık, külfetler hiç veya gereği gibi yerine getirilmemiş dahi olsa, eğer satıcı bunu ileri sürmemiş ise alıcı ayıba ilişkin haklarını kullanabilmelidir. Dolayısıyla, külfetlerin yerine getirilmemesinin, sorumluluğun ve hakların doğumunda etkili olduğunu değil, doğmuş bu sorumluluğa ve sorumluluk kaynaklı haklara gidilebilmesinde etkili olduğunu söylemek daha uygun olur.

Yukarıdaki paragrafta kısaca giriş yapmış olduğumuz üzere, gözden geçirme ve bildirimle ilişkin önemli bir husus, bu külfetlerin yerine getirilip getirilmediğinin ileri sürülmesine ilişkindir. Doktrinde, külfet olarak düzenlenen bu hususların yerine getirilmediğinin, satıcı/yüklenici tarafından ileri sürülmesi gerektiği; dolayısıyla bu hususların hakim tarafından re'sen göz önüne alınamayacağı; bu durumda, zamanında ayıp bildirim yapılmış gibi karar verileceği ifade edilmiştir²⁰. Buna karşılık, külfetlerin zamanında yerine getirilmediğinin sabit olduğu bir durumda ise ileri sürülmesi dahi, bunun re'sen göz önüne alınacağı belirtilmiştir²¹. Kanaatimizce, burada alıcı lehine yorum yapmak gerekir. Bu durumda, dava dosyasında ve karşılıklı ifadelerde, külfetlere hiç veya gereği gibi uyulmadığı yönünde herhangi bir iddia, beyan, tartışma yok ise külfetlere uyulmadığı re'sen gözetilmemelidir.

Netice itibarıyla aşağıda, alıcının ayıba ilişkin haklardan yararlanması için yerine getirmesi gerekli olan külfetlere değinilecektir²². Belirtmek gerekir ki, alıcının üzerinde bulunan ve çalışmamızda şekli şartlar olarak ifade ettiğimiz bu külfetlerin, "ağır hukuki ödevler" başlığı altında da ele alınabildiğini görmekteyiz²³.

B. GÖZDEN GEÇİRME KÜLFETİ

1. Genel Olarak

Alıcının, maddi şartların gerçekleşmesi dışında, ayıptan kaynaklı haklardan yararlanabilmesi için yerine getirmesi gereken ilk husus, gözden geçirme (veya diğer ifadelerle muayene/kontrol) külfetidir²⁴. Alıcının yerine getirmesi gereken bu külfetler TBK md. 223'de "*Alıcı, devraldığı satılanın durumunu işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satılarda satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içinde ona bildirmek zorundadır.*

20 Tandoğan, **Cilt II**, s. 176.

21 Tandoğan, **Cilt II**, s. 176.

22 Bahsi geçen külfetlerin tüm sözleşmeler bakımından hukukumuzdan çıkarılması yönünde Bkz.: Bilgehan Çetiner, "*Borçlar Kanunu Tasarısında Düzenlenen Muayene Ve İhbar Külfetine İlişkin Kısa Değerlendirme*", **Legal Hukuk Dergisi**, S. 85, 2010, (135-140), s. 137; Diğer taraftan, İsviçre ve onu takiben Türk hukuku'nun, Kıta Avrupa'sı hukukları içerisinde (tacir olmayanlar arasında) satış sözleşmelerinde bildirim külfeti öngören tek hukuk sistemi olduğu yönünde bkz. Eugen Bucher/Vedat Buz, "*Mağdur Edilen Alıcı: Türk/İsviçre Borçlar Kanununun İki Özelliğinin Eleştirisi: Muayene ve İhbar Külfeti (Art. 201 OR; BK. m. 198), BK.202/II (Art. 205/II OR)'ye Göre Dönme Yerine Bedel İndirime Karar Verilmesinin Masraflara İlişkin Sonuçları*", **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için Armağan**, Seçkin Yayıncılık, 2004, (145-178), s. 169.

23 Serozan, **a.g.e.**, s. 210 vd.

24 İnc. Markus Müller-Chen, **a.g.e.**, s. 195 vd.; Huguenin, **a.g.e.**, s. 710 vd.; Furrer/Reinfried, **a.g.e.**, s. 566.

Alıcı gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, satılanı kabul etmiş sayılır. Ancak, satılarda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılmayacak bir ayıp bulunması hâlinde, bu hüküm uygulanmaz. Bu tür bir ayıbın bulunduğu sonradan anlaşılırsa, hemen satıcıya bildirilmelidir; bildirilmezse satılan bu ayıpla birlikte kabul edilmiş sayılır.” şeklinde düzenlenmiştir²⁵.

2. Gözden Geçirme Süresi

İlgili maddede açıkça düzenlendiği üzere alıcı, teslim tarihinden itibaren, işlerin olağan akışına göre uygun bir süre içerisinde, bu şeyleri gözden geçirmek zorundadır. Buna göre, Türk Borçlar Kanunu'nda satılanın alıcı tarafından gözden geçirilmesi hususu, (8 gün, 2 ay, 1 yıl vs. gibi) kesin bir süreye bağlanmamıştır²⁶. Maddede, “işlerin olağan akışına göre imkan bulunur bulunmaz” ifadesine yer verilmek suretiyle, soyut bir belirleme yapılmış durumdadır²⁷. Elbette bu durum da, gözden geçirmenin zamanında yapılıp yapılmadığının değerlendirmesinin, somut olayın şartlarına bağlı olacağı sonucunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, “işlerin olağan akışı” ve “imkan bulunması” kavramları, somut olayın tüm koşulları ışığında değerlendirilmeye çalışılacaktır. Kanaatimizce, ayıplı bir şeyi satmış bulunan satıcı yerine alıcıyı korumak adına burada, alıcının gözden geçirme külfetinin değerlendirmesi noktasında, alıcının subjektif durumuna göre inceleme yapılmalıdır. Ancak elbette, alıcının subjektif durumu kriteri de sınırsız şekilde ele alınmamalıdır. Bu durumda, alıcının subjektif durumunun kabul edilebilirlik sınırı olarak ise dürüstlük kuralını değerlendirmek gerekir. Yine, somut olayın şartları içerisinde, satılan şeyin niteliği başta olmak üzere diğer değişkenler de burada ifade ettiğimiz “alıcının subjektif durumu” kriterini sınırlayabilecektir.

Bahsettiğimiz duruma verilen bir örnek olarak; satılanın toptancılığıyla uğraşan alıcının, satın aldığı renkli iplik ve kumaşların yıkanabilmesini gözden geçirmesi için öncelikle bunlardan örnek alması gerekebileceği; ancak daha küçük ölçekli iş yapan bir satıcı için ise, malın görünümünden de iyi olduğu anlaşıldığı bir durumda, bunun beklenmeyeceği ve kendi alıcılarından bildirim gelene kadar durumu fark etmemesinin olağan olabileceği örneklenmiştir²⁸. Böyle bir durumda görüldüğü üzere, alıcının subjektif durumuna göre değişen yorumlar mevcuttur.

Alıcının durumu gibi satış konusu şey de, gözden geçirmenin süresi bakımından somut olayda önem taşıyacaktır²⁹. Örneğin, daha çabuk bozulacak bir malın gözden geçirme süresinin, diğer

25 Özel olarak incelemeyeceğimiz hayvan satışında ise gözden geçirme ve bildirim ilişkisi md. 224'te “*Hayvan satışında satıcının sorumlu olacağı süre yazılı olarak belirlenmemiş ve ayıp da hayvanın gebeliğine ilişkin değilse satıcı, ancak ayıbın devrin yapıldığı veya alıcının devralmada temerrüdünün gerçekleştiği günden başlayarak dokuz gün içinde kendisine bildirilmesi ve ayrıca, hayvanın bilirkişilerce gözden geçirilmesinin aynı süre içinde yetkili makamdan istenmesi hâlinde sorumlu olur.*” şeklinde kaleme alınmıştır.

26 Furrer/Reinfried, **a.g.e.**, s. 566; İpek Yücer Aktürk, **Satım Ve Eser Sözleşmelerinde Gözden Geçirme Ve Bildirim Külfetleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 121.

27 Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 126; Helvacı/Altın Yolcu, **a.g.e.**, s. 809.

28 Bkz.: Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 127.

29 Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 127.

satış konusu mallara göre daha kısa olacağı belirtilmelidir³⁰. Dolayısıyla, satılanın gözden geçirilme külfetinin süreye ilişkin sınırları tespit edilirken ele alınan “satın alanın durumu”, satılan şeyin niteliği gereği de sınırlandırılabilir.

Satılanın gözden geçirilme süresi, satılanın tesliminden sonra başlayacaktır³¹. Bu teslimin ise alıcıya ya da alıcının yetkili temsilcisine yapılması gerekir³². Aksi takdirde, gözden geçirme süresi başlamış sayılmayacaktır. Ancak, satılanın teslim edilmesinden önceki aşamada da bu şeyin ayıplı olduğu alıcı tarafından teşhis edilmiş, buna rağmen alıcı bu şeyi teslim almış ise, böyle bir örnekte somut şartlara göre, alıcının satılanı bu haliyle kabul ettiği sonucuna ulaşılabilecektir. Örneğin, fabrikadan defolu ürünleri satın almış olan bir perakendeciye bu ürünleri taşıyan üçüncü kişi bir nakliyeciyi, yükleme-boşaltma esnasında bu ürünlerin defolu olduğunu görmüştür. Yükü perakendeciye teslim ettikten sonra bu yük içerisindeki ürünlerden birisini beğenip satın almak istediğinde, elbette daha sonradan bu ürünlerin defolu olduğunu bilmediğini ileri süremeyecektir. Diğer taraftan, alıcının satılanın durumu hakkında teslimden önce bir şekilde bilgi sahibi olması, teslimden sonraki gözden geçirme ve bildirim külfetleri ile bağlı olmadığı veya bu külfetleri peşinen yerine getirdiği anlamına da gelmez. Zira, teslimden önceki aşamada ayıp barındırmayan bir şey, alıcı tarafından teslim alındığında ayıplı durumda olabilir. Bu sebeptendir ki, alıcı teslim aldığı şeye ilişkin olarak gözden geçirme ve bildirim külfetleri altındadır. Öyle ki, bu örnekten devam edilecek olursa, nakliyecinin ayıbı bilmesi hususu, mevcut defoya ilişkindir. Yoksa, bu ayıplar dışındaki (örneğin, ürünlerin bir de kanserojen madde ile imal edilmiş olduğunun ortaya çıkması vs.) başka ayıplar bakımından ise satıcının ayıba ilişkin sorumluluğu ve alıcının külfetleri devam eder³³.

Ekleme gerekir ki, satılanın gözden geçirilmesinin, tarafların yaptıkları anlaşma uyarınca, teslimden önce de yapılabileceği ileri sürülmüştür³⁴. Kanaatimizce de böyle bir anlaşma yapılabilir ve alıcının gözden geçirme külfetini yerine getirdiği sonucuna varılabilir. Ancak, teslimden önceki bu gözden geçirme, teslimden sonra ortaya çıkan ayıplara dayanarak satıcının sorumluluğuna gidilebilmesini engellememelidir. Zira, (gözden geçirme ile teslim arasındaki) teslimi gerçekleştiren maddi fiiller neticesinde dahi yeni ayıplar meydana gelmiş olabilir. Taraflar, aksine bir anlaşma yapmış olmadıkları sürece, teslimden sonra farkına varılan ayıplar için sorumluluk devam ediyor kabul edilmelidir. Bunun dışında, satılanın sözleşmede belirlenen süreden erken teslim edilmesi halinde ise belirlenmiş olan teslim tarihinden önce gözden geçirme veya bildirimde bulunmanın beklenemeyeceği de belirtilmektedir³⁵.

30 Furrer/Reinfried, **a.g.e.**, s. 566; Gümüş, **C. I.**, s. 102.

31 Yavuz, **a.g.e.**, s. 107; Eren, **a.g.e.**, s. 116; Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 301.

32 Gümüş, **C. I.**, s. 101.

33 Bu örnek bakımından ise külfet olarak ele almamız gereken husus, yalnızca bildirim olmalıdır. Zira, ürünlerin kanserojen madde ile üretilmiş olduğu hususu, olağan bir inceleme ile tespit edilemez. Dolayısıyla, alıcının böyle bir ayıp bakımından gözden geçirme külfeti altında olduğu kabul edilemez. Ancak, bir şekilde böyle bir ayıp tespit edilmiş ise bunun bildirilmesi gerekir. Satıcının ağır kusurlu olmasına, satıcılığı meslek edinmiş olmasına, satış sözleşmesinin tabi olduğu hükümlere (TTK, TKHK) ilişkin durumlar ise saklıdır.

34 Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 128.

35 Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 129.

Görüldüğü üzere, TBK düzenlemesine göre satılanın gözden geçirilmesi, soyut bir belirleme ile düzenlenmiş durumdadır. Dolayısıyla, bu sürenin kesin bir sınırı bulunmamakla birlikte, süreyi değerlendirme noktasında ticari örf-adet, malın niteliği, alıcının durumu gibi subjektif değişkenler ve varsa sözleşmede kararlaştırılan hususlar rol oynayacaktır³⁶.

3. Gözden Geçirme Bakımından Ayıp Türleri

Değınmemiz gereken bir diğer nokta ise gözden geçirmenin hangi ayıplar bakımından bir külfet arz ettiğidir. Genel olarak satılndaki ayıp, maddi varlığa ilişkin “maddi ayıp”, satılndan beklenen ekonomik getiriyi vermeyen, örneğın bildirilen verime ulaşmayan “ekonomik ayıp”³⁷ veya çoğunlukla kamu hukukuna ait sınırlamalara aykırılık şeklinde kendini gösteren (örneğin, satılana ilişkin kamu hukukuna dair şartların, izinlerin bulunmaması gibi) “hukuki ayıp”³⁸ şeklinde olabilecektir³⁹. Bunun gibi, ayıp, ilk bakışta tespit edilebilecek “aşıkâr”⁴⁰, olağın incelemeye tespit edilebilecek “açık” ve olağın muayene ile tespit edilemeyecek, ancak zamanla kullanıma bağılı olarak ortaya çıkacak olan “gizli”⁴¹ ayıp olarak da farklı şekillerde nitelendirilebilir⁴². Bu nitelendirmenin, özellikle alıcının külfetleri bakımından önemli olduğunu belirtmek gerekir.

36 Yavuz, **a.g.e.**, s. 107; inc. Eren, **a.g.e.**, s. 117; Yavuz/Acar/Özen, **Özel**, s. 134; Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 301; Tarafların kanun tarafından düzenlenmiş bu külfetlere ilişkin ayrı anlaşmalar ve dolayısıyla değişiklikler yapabileceklerini de yinelemek gerekir, Bucher, **Besonderer**, s. 93.

37 İnc. Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Kısa Ders Kitabı)**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 63; Ercan Akyiğıt, **Satış, Mal Değışimi ve Bağışlama Sözleşmeleri**, Ankara, Seçkin, 2011, s. 86.

38 İnc. Gümüş, **Özel**, s. 62 vd.; Bucher, **Besonderer**, s. 92; Schönle/Higi, **a.g.e.**, s. 226; Akyiğıt, **a.g.e.**, s. 86; Zapt ile karşılaştırılması için bkz. Haluk Nami Nomer/Baki İlkay Engin, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri Cilt 1: Satış Sözleşmesi**, 1. fs. 3. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 153 vd.; YHGK, 15.02.2012 T., 2011/19-597 E., 2012/80 K.: “...*Satım sözleşmesinin yerine getirilmesi için geçirilen hakkın, objektif bir hukuk kuralından ötürü sakatlanmış bulunması, satılının objektif bir hukuk kuralı nedeniyle öngörülen amaca hizmet edememesi ise “hukuki ayıp” olarak nitelendirilmektedir. Satılının değerine ve ondan beklenen yarara etki eden ve objektif hukukun koyduğu birtakım sınırlama ve yasaklardan doğan eksiklikler “hukuki ayıp” olarak ifade edilebilir... Özellikle “zapt” ile “hukuki ayıp teşkil eden noksanlıkların birbirinden ayrılması güçlük arz eder. Bunun başlıca nedeni taahhüt edilen hak ile ilgili olmasıdır.*

Hukuki ayıp “zapt” mahiyetinde olmamakla beraber, zikir ve vaad edilmiş vasıfların yokluğunu intaç eden yahut şeyin değerine veya tahsis cihetinden beklenen faydalara tesir eden hukuk nizamında doğmuş noksanlıklardır. İşbu hukuk nizamından doğan noksanlıklar şeyin değerine veya ticarete alım satımına tahdit koyan yahut o şeyin alım ve satımını tamamen yasaklayan hükümler dolayısıyla ortaya çıkabilir (Edis S. Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara 1963, Ajans-Türk Matbaası, s. 14)...” (KİB).

39 Bkz.: Eren, **Özel**, s. 104 vd.; Yeşim M. Atamer, “*Taşınır Satımı Sözleşmesi*”, **Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu Makaleler – Tebliğler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, (187-222), s. 198; Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 41; Gümüş, **Özel**, s. 62 vd.; ayr. inc. Müller-Chen, **a.g.e.**, s. 181 vd.; ayr. bkz. YHGK, 02.11.2011 T., 2011/13-468 E., 2011/666 K.: “...*Ayıp; maddi, hukuki ya da ekonomik eksiklik şeklinde ortaya çıkabilir. Maddi ayıp; bir malden madden hata bulunmasıdır (Ör: Malın yırtık, lekeli olması gibi).*

Hukuki ayıp; malın kullanımının hukukten sınırlandırılmasıdır (Ör: Malın üzerinde takyitler bulunması gibi). Ekonomik ayıp ise; malın iktisadi vasıflarında eksiklik olmasıdır...” (KİB).

40 Tespiti, fark edilmesi için herhangi bir gözden geçirmeye dahi ihtiyaç duymayan ayıplar olarak bkz. Helvacı/Altınler Yolcu, **a.g.e.**, s. 807; Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 303; Gümüş, **Özel**, s. 63, 65.

41 Markus Müller-Chen, **a.g.e.**, s. 198 vd.; Helvacı/Altınler Yolcu, **a.g.e.**, s. 809.

42 Bkz.: Gümüş, **C. I**, s. 89; Bilgin Yüce, **a.g.e.**, s. 386 vd.; Gümüş, **Özel**, s. 70.

Zira, bahsi geçen külfetlerin mevcut olup olmadığı, kapsamı, sonuçları gibi hususlar, özellikle bu nitelendirmeler neticesinde değerlendirilecektir.

Tipki eser sözleşmelerinde olduğu gibi satış sözleşmelerinde de alıcının gözden geçirme külfeti, yalnızca (olağan bir kontrol⁴³ ile ortaya çıkarılabilecek ayıplar olarak tanımladığımız) açık ayıplar (*offene Mängel*) bakımından söz konusu olacaktır⁴⁴. Nitelikleri gereği gizli ayıplar (*geheime/ verborgene Mängel*) bakımından ise gözden geçirme külfeti söz konusu olmayacaktır⁴⁵. Diğer bir ifade ile alıcının, satılan şeydeki gizli ayıp niteliğine sahip ayıpları araştırma zorunluluğu bulunmamaktadır⁴⁶. Belirttiğimiz üzere de gizli ayıplar, olağan bir gözden geçirme ile tespit edilemeyecek ve ancak kullanıma bağlı olarak zamanla ortaya çıkabilecek ayıplar şeklinde nitelendirilmektedir⁴⁷. Dolayısıyla, olağan gözden geçirme ile ortaya çıkarılmayacak ayıpların araştırılması alıcıdan beklenmez. Örneğin Yargıtay'ın, satılan araçtaki paslanmaları gizli ayıp olarak nitelendirdiği belirtilmektedir⁴⁸. Aynı örnek üzerinden gidilecek olursa, satılan aracın kilometre saatinin düzgün çalışmaması olağan bir gözden geçirme ile tespit edilebilir olduğundan, açık ayıp olarak nitelendirilecekken; elektrik tesisatındaki başka bir arıza ise gizli ayıp kapsamında değerlendirilebilecektir. Belirtilen nedenlerle gözden geçirme külfeti, ancak açık ayıplar bakımından söz konusu olacaktır.

Diğer taraftan, gizli ayıp olmamakla birlikte aşikar (apaçık⁴⁹) ayıp olarak nitelendirilecek olan ayıplar bakımından da gözden geçirme külfeti uygulanmayacaktır. Aşikar ayıplar, satış sözleşmesinin kurulduğu sırada veya teslim aşamasında alıcının normal bir dikkat ile doğrudan vakıf olabileceği bariz ayıplar olarak nitelendirilebilirler⁵⁰. Bu ayıplar bakımından gözden geçirme külfeti olmamasının esas anlamı ise bu ayıpların varlığına rağmen satın alınan veya teslim alınan satılanın, mevcut ayıplarla birlikte kabul edilmiş sayılacağıdır⁵¹. Aşikar ayıplardan dolayı satıcının sorumluluğunun ortadan kalkması için ise iki ihtimal ortaya çıkmaktadır. Buna göre, ya satış sözleşmesi kurulurken alıcı bu ayıpları görmüş olmalı ya da sözleşme kurulurken incelenme imkanı bulunmayan ancak teslimde görülmüş ayıplar,

43 İnc. YHGK, 24.05.2017 T., 2017/13-678 E., 2017/963 K.: "...Ne var ki satıcının ayıp sebebiyle sorumluluktan kurtulabilmesi için alıcı sözleşmeden önce, satın aldığı şeyi gözden geçirme imkânını bulabilmelidir. Burada gözden geçirmeden kasıt, olağan bir muayenedir. Olağan gözden geçirme, malın alınırken kabaca gözden geçirilmesidir. Satım konusu malda gözden geçirme sırasında ilk bakışta görülebilecek olan ayıplar mevcut ve alıcı mali bu hali ile satın almaya kabul etmiş ise alıcının ayıbı kabul ettiği varsayılır satıcı bu ayıptan sorumlu tutulamaz..." (KİB).

44 Bucher, **Besonderer**, s. 93; Gümüş, C. I, s. 100; Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 302 vd.

45 Bucher, **Besonderer**, s. 93; Helvacı/Altın Yolcu, **a.g.e.**, s. 809; Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 303.

46 Bkz.: İ. Yılmaz Aslan, **6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, 4. bs., Bursa, Ekin Yayınevi, 2014, s. 138; Gümüş, C. I, s. 100.

47 Gümüş, C. I, s. 89.

48 Gümüş, C. I, s. 89.

49 Serozan, **a.g.e.**, s. 196.

50 İnc. Gümüş, C. I, s. 92; Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 303.

51 Helvacı/Altın Yolcu, **a.g.e.**, s. 807; Furrer/Reinfried, **a.g.e.**, s. 566.

derhal bildirilmemiş veya teslim alma ihtirazi kayıt⁵² ileri sürülmeksizin yapılmış olmalıdır⁵³. Örneğin, satış sözleşmesinin kurulması için satıcıya giden alıcı, almak istediği (aşıkâr ayıp barındıran) şeyleri satış sözleşmesi kurulmadan önce görüyor ve ayıplı olduğunu teşhis etmesine rağmen satın alıyor ise; veya alıcı, satın almak istediği şeyleri önceden görmeden sözleşmeyi yapıyor ve satılanın tesliminde ayıpları görmesine rağmen herhangi bir bildirimde veya çekincede bulunmuyor ise; bu hallerde satıcının sorumluluğu ortadan kalkacaktır. Burada ilk durumda, TBK md 222'deki bilme unsuru gerçekleşecek iken, ikinci durumda ise alıcının bariz şekilde ayıplı olan satılanı teslim almasından dolayı, yine satılanı bu haliyle kabul ettiği sonucuna varılacaktır. Aşıkâr ayıplara örnek olarak, satılan pantolonların paçalarının bariz şekilde birbirinden farklı boyda olmaları, otomobilin tamponundaki göçme, yemek masası üzerinde bulunan derin çizik gösterilebilecektir⁵⁴.

4. Gözden Geçirmenin Şekli

Bu konu içerisinde bir diğer husus ise gözden geçirme faaliyetinin nasıl yapılacağıdır. Belirtmek gerekir ki, kanunda bu konuda belirlenmiş tek bir metot bulunmamaktadır. Bu sebeple gözden geçirmenin şekli, her somut olayda, tıpkı süre bakımından olduğu gibi ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bunun dışında, genel olarak gözden geçirmenin, (ticari olmayan ilişkilerde) satılanın sade bir şekilde incelenmesi olduğu ve teslim edilen malın alıcının bakış açısıyla, bildirilen (veya bildirilmemiş dahi olsa niteliği gereği o satılarda olması gereken) hususların bulunup bulunmadığının tespiti maksadıyla yapılması gerektiği, ifade edilmektedir⁵⁵. Sonuç olarak, ticari olmayan işler bakımından gözden geçirmenin, ticari işlerle karşılaştırıldığında, daha yüzeysel bir biçimde yapılabileceği belirtilmektedir⁵⁶.

Diğer taraftan, sözleşmede gözden geçirmenin nasıl ve kim tarafından yapılacağına ilişkin bir anlaşma da olabilir⁵⁷. Böyle bir halde satılanın gözden geçirilmesi, varsa belirlenmiş süre içerisinde, belirlenen uzman kişiler marifetiyle ve yine varsa o işe uygun olan ve belirlenen metotlar ile yapılacaktır⁵⁸. Ancak bunun dışında da (bir zorunluluk olmamakla birlikte) alıcının, satış konusu şeyi kendisi incelemek yerine bir üçüncü kişiye gözden geçirtmesi de mümkündür⁵⁹. Bazı somut olaylarda ise üçüncü uzman kişinin kontrolü, işin niteliği gereği (özellikle ticari işlerde), zorunlu olabilecektir. Örneğin, belirli süt ürünlerini üreten bir fabrikaya gelen sütün kontrolünün, satılanın niteliği gereği, uzman kişiler tarafından yapılması

52 Yarg. 15. HD., 13.10.2003 T., 2003/1658 E., 2003/4698 K.: "...Eksik ve ayıplı işlerle ilgili tespit, eserin teslim tarihinden önce ise de, ihtirazi kayıtlarla eseri teslim alan davacı muayene ve ihbar borcunu yerine getirmiş sayılır..." (KİB).

53 Gümüş, C. I, s. 92.

54 Gümüş, C. I, s. 92.

55 Yücer Aktürk, a.g.e., s. 116.

56 Yücer Aktürk, a.g.e., s. 116.

57 Yavuz, a.g.e., s. 110; Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/1, 6. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 177.

58 Tandoğan, **Cilt I**, s. 177.

59 Markus Müller-Chen, a.g.e., s. 195; Tandoğan, **Cilt I**, s. 177; Yavuz, a.g.e., s. 110; Ünlütepe, a.g.e., s. 301.

gerektiği ortadadır. Böyle bir örnekte, herhangi bir uzmanlığı bulunmayan fabrika sahibinin süttten bir bardak içerek kontrol etmesi veya bir göz atıp sütü üretime sevk etmesi hallerinde, duruma göre, gözden geçirmenin uygun olmayan bir şekilde yapıldığını veya hiç yapılmadığını söylemek gerekir.

Ayrıca, somut olaydaki gözden geçirme ve/veya bildirim, belirli bir şekle veya süreye ilişkin belirlenmeler dahilinde yapılacağına ilişkin anlaşmaların, delil sözleşmesi olarak göz önüne alınma ihtimali de değerlendirilebilir. Böyle bir anlaşma ile taraflar, gözden geçirme veya bildirim uygun şekilde yapılmış olup olmadığının ispatına dair önceden belirlemede bulunmuş olabilirler. Hem sözleşme özgürlüğü ilkesi hem tarafların zaten ayıptan doğan sorumluluğu dahi ortadan kaldırılabiliyor olmaları hem de bir usuli hüküm olan HMK md. 193⁶⁰ ışığında, tarafların bu gibi belirlenmelerde bulunmalarında bir sakınca yoktur. Ancak elbette, genel işlem şartları denetimlerinin ve bu gibi şartların, somut olay içerisinde dürüstlük kuralı bakımından incelenebilirliğinin saklı olduğunu da eklemek gerekir.

5. Gözden Geçirme Giderleri

Satılanın gözden geçirilmesine ilişkin giderlerin⁶¹ ise teslim alma giderleri içerisinde yer aldığı, bu sebeple de alıcıya ait olacağı ifade edilmektedir⁶². Satış sözleşmesinin ve burada ele aldığımız külfetin niteliği gereği, gözden geçirme giderlerinin alıcı tarafından karşılanması gerekir. Ancak, ayıptan sorumluluk doğup sözleşmenin sona erdirilmesi halinde, bu giderlerin de talep edilebileceği ifade edilmiştir⁶³. Dolayısıyla, her ne kadar gözden geçirmenin belirli bir harcama gerektirmesi durumunda buna alıcı katlanacak ise de, gözden geçirme neticesinde ayıp tespit edilmesi durumunda, bu ayıpların tespiti için yapılan gözden geçirme giderlerinin de tazmine konu edilebilmesi gerekir. Diğer taraftan sözleşmede, gözden geçirme giderlerine alıcının katlanacak olmasının aksi de kararlaştırılabilecektir⁶⁴. Örneğin, satılanın teslim edilmesinden sonra mutlaka gözden geçirilmesi gerektiği, bu gözden geçirmenin belli bir süre içinde ve belirli şekillerde yapılması gerektiği ve bunlara ek olarak gözden geçirme giderlerinin satıcı tarafından karşılanacağı kararlaştırılabilir.

60 “Taraflar yazılı olarak veya mahkeme önünde tutanağa geçirilecek imzalı beyanlarıyla kanunda belirli delillerle ispatı öngörülen vakıaların başka delil veya delillerle ispatını kararlaştırabilecekleri gibi; belirli delillerle ispatı öngörülmemeyen vakıaların da sadece belirli delil veya delillerle ispatını kabul edebilirler. Taraflardan birinin ispat hakkının kullanımını imkânsız kılan veya fevkalade güçleştiren delil sözleşmeleri geçersizdir.”

61 Elbette bu, her gözden geçirmenin alıcı üzerinde giderlere sebebiyet vereceği anlamına gelmez.

62 Yavuz/Acar/Özen, **Özel**, s. 135; Eren, **a.g.e.**, s. 118; Cevdet Yavuz/Faruk Acar/Burak Özen, **Borçlar Hukuku Dersleri: Özel Hükümler**, 15. bs., İstanbul, Beta, 2018, s. 78.

63 Yavuz, **a.g.e.**, s. 112.

64 Eren, **a.g.e.**, s. 118.

C. BİLDİRİM KÜLFETİ

I. Genel Olarak

Satıcının ayıptan sorumluluğunun bir diğer şartı⁶⁵ ve bir anlamda gözden geçirme külfetinin tamamlayıcısı olan külfet ise tespit edilen ayıpların satıcıya bildirilmesi külfetidir⁶⁶. Bu husus 223. maddede “...satılarda satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içinde ona bildirmek zorundadır...” şeklinde düzenlenmiştir.

Buna göre alıcı, satılarda tespit ettiği ayıpları satıcıya bildirmek zorundadır⁶⁷. Bu bildirimde, tespit edilen ayıplar, somutlaştırılmış bir şekilde (*Spezifikation*) satıcıya iletilmeli ve satılanın bu ayıplarla kabul edilmediği açıklanmalıdır⁶⁸. Bildirimde bulunurken “malı beğenmedim vs.” gibi genel ifadeler kullanılması, ayıp bildirimini olarak değerlendirilmeyecektir⁶⁹. Ancak alıcının, tespit ettiği ayırıklıkları, uzman bir kişi gibi birebir ve doğru şekilde tüm ayrıntılarıyla belirlemiş ve bildirmiş olması da beklenmeyecektir. Burada esasen bakılması gereken nokta, alıcının ayıp bildiriminde bulunmak maksadı ile hareket ettiğinin tespit edilebiliyor olmasıdır. Eğer, alıcı tarafından seçilmiş hangi ifadelerle olursa olsun, satıcı bir ayıp bildirimini ile karşı karşıya olduğunu anlıyor veya anlaması gerekiyor ise ayıp bildirimini külfetinin yerine getirilmiş olduğunu kabul etmek gerekir.

Diğer taraftan, ayıbın hangi hususa ilişkin olduğunun ortaya konulması da önemlidir. Zira satıcının, alıcının (teşhis edip veya teşhis etmesi gerekip) bildirmediği ayıplara ilişkin bir sorumluluğu bulunmamaktadır⁷⁰. Öyle ki, esasen ayıplı olan hususlardan birkaçı alıcı tarafından kabul görmüş olabilir. Örneğin, mağazada görüp beğendiği bir masayı satın alan kişi, teslimden sonra masanın bir kenarında boya lekeleri olduğunu ve masanın ayaklarından birisinin sallandığını fark eder. Böyle bir durumda iki adet açık ayıp mevcuttur. Ancak, masadaki boya lekeleri bir ayıp olsa da, alıcı bu lekenin dekoratif bir farklılık olabileceğini düşünerek, bu husus bakımından ayıp bildiriminde bulunmak istemeyebilir. Dolayısıyla, satılarda birçok ayıp bulunsa dahi alıcı, yalnızca bildirdiği ayıplardan doğan haklarını kullanabilecek, bu durumda satıcının da yalnızca bu ayıplardan dolayı sorumluluğu ortaya çıkacaktır⁷¹. Ancak bildirilmemiş olan

65 Sorumluluğun bir şartı şeklinde değil, ayıptan doğan hakların kaybedilmemesi, korunması şeklinde ifade edilmesi için ayr. bkz. Özdemir, *a.g.e.*, s. 2313.

66 Markus Müller-Chen, *a.g.e.*, s. 197 vd.; Huguenin, *a.g.e.*, s. 711 vd.; Furrer/Reinfried, *a.g.e.*, s. 566.

67 Gümüş, *C. I*, s. 102; ayıp bildirimiminin amacına ilişkin ayrıntılı olarak bkz. Özdemir, *a.g.e.*, s. 2306 vd.

68 Bucher, *Besonderer*, s. 94; Schönle/Higi, *a.g.e.*, s. 493; Eren, *a.g.e.*, s. 119; Gümüş, *C. I*, s. 102.

69 İnc. Tandoğan, *Cilt I*, s. 180; Oktay Özdemir, *a.g.e.*, s. 54; Eren, *a.g.e.*, s. 119; Gümüş, *C. I*, s. 102; Aslı Makaracı Başak, “*Türk Borçlar Kanunu Madde 225/II Hükümünün Değerlendirilmesi*”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi: Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan*, İkinci Cilt, C. 22, S. 3, 2016, (1915-1930), s. 1916; Özdemir, *a.g.e.*, s. 2318.

70 İnc. Özdemir, *a.g.e.*, s. 2317.

71 Gümüş, *C. I*, s. 102; Yarg. 19. HD., 11.10.2004 T., 2004/201 E., 2004/9919 K.: “...*Dava, satın alınan kumaşın ayıplı olması nedeniyle akdin feshi, teminatın iadesi ve ödenen bedelin istirdadı talebine ilişkindir. Mahkemece yapılan bilirkişi incelemesi sonrası alınan raporda, teslim olunan 7474 metre kumaşın açık ayıplı olduğunun basit muayene ile anlaşılabilirliği bildirilmiştir. Bu durumda ayıbın TTK'nun 25. maddesinde belirlenen süreler içinde satıcıya ihbarı gerekirken, ihbarın yasa da öngörülen müddet geçirildikten sonra yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, davacı yanca*

ayıpların gizli ayıp olması halinde ise bunlardan doğacak sorumluluk, ortaya çıktıkları zaman ve zamanaşımı süresi içerisinde ileri sürülebilecektir. Örneğin, alıcı tarafından açık ayıpların tespit edildiği ve satıcıdan bu şeyin onarılmasının istendiği bir durumda, satıcı açık ayıpları giderse dahi gizli ayıplara ilişkin sorumluluğu devam edecektir. Böyle bir örnekte, açık ayıpların onarımı için kendisine verilen şeydeki gizli ayıpları tespit eden satıcının, bunu doğrudan onarmak yerine, öncelikle alıcının bilgisine sunması gerekir. Ancak, alıcının ayıp bildiriminden, satılanın (ayıp her ne olursa olsun) ayıpsız bir şekilde teslim edilmesi gerektiği anlaşılmalı ise bu durumda satıcı, hem alıcı tarafından bildirilen ayıpları hem de yalnızca kendi tespit ettiği ayıpları (bunlar alıcının gözünden kaçmış olsa bile) gidermek durumundadır.

Alıcı ayıp bildiriminde bulunurken, ayrıca hangi seçimlik hakkını kullanmak istediğini de beyan edebilir. Hatta yukarıdaki örneklerden devam edecek olursak, alıcının satılanın onarılmasını istediği, ancak onarımda gizli ayıpların da tespit edildiği bir durumda alıcı, (bu son durumda ayıbın niteliği ve alıcının ayıba olan bilgisi değiştiği için) başka bir seçimlik hakkını da kullanabilmelidir. Ancak alıcının, yaptığı bildirim ile birlikte, kullanmak istediği seçimlik hakkının ne olduğunu da bildirmesine gerek yoktur⁷². Dolayısıyla, süresinde gerekli külfetler yerine getirilmiş olmak kaydıyla, seçimlik haklar zamanaşımı süresi içerisinde kullanılabilir⁷³. Ancak elbette, zamanaşımı içerisinde bu hakkın kullanılmasının da makul bir sınırı bulunmak zorundadır. Diğer bir ifade ile, bazı durumlarda seçimlik hakkın zamanaşımı süresi içerisinde kullanılmasına da olumsuz cevap verilebilir. Öyle ki, satılana ilişkin ayıpları teslim günü tespit eden ve aynı günde bildirimde bulunan alıcının, satılana veya satıcıya ilişkin çeşitli saikler ile seçimlik hakkını kullanmak için zamanaşımı süresinin sonunu beklemesi de dürüstlük kuralı uyarınca kabul edilebilir olmayacaktır. Satılan şeydeki ayıpları satıcıya bildiren alıcının, sırf eskিয়েcek olan bu satılanı yenilemek düşüncesi ile zamanaşımı süresine yakın tarihte onarım veya değişim istemesi, buna örnek gösterilebilir. Bildirimin zamanında yapıldığı, ancak seçimlik hakkın bu şekilde kullanılmak istendiği durumlarda, somut olayın şartlarına göre, satılanın bu haliyle kabul edilmiş olduğu yönünde hareket etmek gerekir. Buna paralel olarak, satılan şeydeki ayıpları satıcıya bildirmesine ve satıcının şeyi onarmaya, değiştirmeye hazır olmasına rağmen, buradaki gibi düşünceler ile satılanı kullanmaya devam eden alıcının, satılana meydana gelebilecek zararların tazmini yoluna da gidememesi muhtemeldir.

2. Bildirimin Tarafları

Yukarıda, satış (veya eser) sözleşmelerinde gözden geçirme külfetinin, yalnızca açık ayıplar bakımından var olacağını belirtmiştik. Bu noktada ifade etmek gerekir ki, bildirim külfeti ise hem açık hem de gizli ayıplar bakımından mevcuttur. Diğer yandan ayıp bildirimini, bizzat alıcı veya

7474 metre kumaş yönünden usulüne uygun ayıp ihbarında bulunulmadığından anılan malı ayıbı ile kabul etmiş sayılır. Ancak, sözleşmenin kalanı yönünden ise ayıp ihbarının süresinde yapıldığından, davalı satıcının depolarında olduğu anlaşılan kumaşlar incelenerek ayıplı olup olmadıklarının belirlenmesi, ayıplı iseler akdın feshinin 7474 metre kumaş dışındaki miktar yönünden koşullarının oluştuğunun kabulü gerekir...” (KİB).

72 Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 55; Gümüş, **C. I**, s. 102.

73 Gümüş, **C. I**, s. 102.

onun yetkili temsilcisi tarafından, bizzat satıcı veya satıcının yetkili temsilcisine yapılmalıdır⁷⁴. Dolayısıyla, satıcıyla herhangi bir bağlantısı olmayan bir kişiye yapılan bildirim geçerli olmaz. Örneğin, ayıplı şeyi satana değil, doğrudan o şeyi satıcı için üreten kişiye veya ithalatçıya yapılan bildirimler (satıcıya karşı) geçerli değildir. Aynı şekilde, alıcı veya onun yetkili kişileri vasıtasıyla yapılmayan bildirimler (bizzat satıcıya ulaşsa bile) geçerli olmazlar. Bu sebeple, belirli kişiler dışındakilerin yapmış oldukları ayıp bildirimleri de hukuken geçerli olmayacaktır⁷⁵.

Düşünüldüğünde, satılanın ayıplı olmasına rağmen (ve satıcı bunu bir şekilde öğrenmiş olmasına rağmen) alıcının bunu kabul edip etmeyeceği, ayıptan doğan haklarını kullanmak niyetinde olup olmadığı gibi hususlar net olmadığından, her ne kadar vaktinde öğrenilmiş dahi olsa, bu yetkisiz bildirimleri külfetlerin yerine getirilmiş olması saymamak gerekecektir. Böylece, yetkisiz kişiden ayıp bildirim alan satıcı, malı kendiliğinden değiştiremez, onaramaz. Bu bakımdan, ayıp bildiriminin hukuki sonuca yönelmiş bir irade beyanı olmaması nedeniyle, burada vekaletsiz iş görme hükümlerinin uygulanmasının söz konusu olmayacağı; hukuki işlem benzeri bir fiil olduğundan ise yetkisiz kişiler tarafından yapılan bu bildirim ancak kabul edilmesi halinde geçerli olacağı ifade edilmektedir⁷⁶. Ancak, kendisine usulünce bildirim yapılmamış olmasına rağmen ayıpları bir şekilde öğrenen satıcının, imkanı bulunmasına rağmen bunu alıcıya bildirmemesi neticesinde doğacak zararların tazmini de satıcıdan talep edilebilmelidir. Örneğin, sattığı otomobilin fren sisteminde ciddi bir problem olduğunu otomobili sattıktan sonra öğrenen ve bunu alıcıya iletmeyen satıcının, doğabilecek zararlardan sorumlu tutulabilmesi gerekir. Dolayısıyla, örnekteki gibi bir durumda satıcı, gizli ayıplardan dolayı sorumluluk altında olacağı gibi, sonradan fark edip bildirmediği ayıplardan doğan bu zararlardan ise kusurlu addedilerek sorumlu olmalıdır⁷⁷.

3. Bildirimin Süresi

Ayıp bildirim ile ilgili bir diğer husus, bu bildirim yapılacağı süreye ilişkindir. Bu noktada bir görüşte, bildirim hukuki nitelik olarak varması gerekli bir bilgi açıklaması olması sebebiyle, bildirim zamanında yapıp yapılmadığının belirlenmesinde “ulaşma anı” esastır ve geç ulaşmanın sonuçlarına alıcı katlanmalıdır⁷⁸; bizim de uygun bulduğumuz diğer hakim görüşe göre⁷⁹ ise ayıp bildirim zamanında yapıp yapılmadığının belirlenmesi için gönderme anı esas alınmalıdır⁸⁰. Bu çözüm şekli, satıcının ayıplardan sorumluluğu ve alıcının külfetleri

74 Yavuz/Acar/Özen, *Özel*, s. 135; Gümüş, *C. I*, s. 102; Yavuz, *a.g.e.*, s. 115; Özdemir, *a.g.e.*, s. 2326.

75 Yücer Aktürk, *a.g.e.*, s. 210.

76 Yücer Aktürk, *a.g.e.*, s. 210.

77 Ayrıca burada, ayıptan sorumluluk kavramı yanında, kasten susma neticesindeki haksız fiil olgusunun da ele alınabileceğini düşünmek gerekir.

78 Yavuz, *a.g.e.*, s. 113; Gümüş, *Özel*, s. 71; Yücer Aktürk, *a.g.e.*, s. 218, dn. 636'daki yazarlar.

79 Eren, *a.g.e.*, s. 119; Yücer Aktürk, *a.g.e.*, s. 218, dn. 639'daki yazarlar; Akçura Karaman, *a.g.e.*, s. 237.

80 Kenan Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri*, C. II, 1977, s. 135; Yavuz, *a.g.e.*, s. 113; Gümüş, *C. I*, s. 102 vd.; C. Salih Şahin, *Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıplı İfadan (Ayıplı Mal Tesliminden) Sorumluluğu*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 76 vd.; Aslan, *a.g.e.*, s. 139; Ünlütepe, *a.g.e.*, s. 315; Özdemir, *a.g.e.*, s. 2335; Ancak, yine böyle bir belirlenim yapılmasının, her somut olayda menfaati korunan taraf lehine yapılması

arasındaki dengeye ve temel amaca daha uygun olur. Ayıp bildiriminin gönderilmiş olduğu ise alıcı tarafından her türlü delille ispat edilebilecektir⁸¹.

Diğer taraftan, 223. madde incelendiğinde, kanunun “uygun süre” ibaresiyle hukuki anlamda kesin olmayan bir kavram ortaya koyduğu görülmektedir. Dolayısıyla, uygun sürenin ne olacağı, her somut olay içerisinde ayrı ayrı değerlendirilecektir⁸². Bu bakımdan somut olayda, malın özellikleri, hızlı bozulabilir olup olmadığı, mevcut ayıbın türü ve kapsamı gibi temel kriterler ile değerlendirme yapılacaktır⁸³. Bunun dışında bir başka ihtimal de, bildirimle ilişkin sürenin sözleşmede düzenlenmiş olabileceğidir⁸⁴. Hatta sürenin sözleşmede düzenlenmiş olmasına ilişkin olarak, bunun (uygun sürenin belirsizliği karşısında) hukuki güvenliğin sağlanması açısından yararlı olduğu ifade edilmiştir⁸⁵.

Ayıba ilişkin bildirim süresinin kanun koyucu tarafından (veya sözleşmenin taraflarınca) düzenlenmiş olduğu halleri de nitelik ve etki bakımından irdelemek gerekir. Kural olarak (hakim görüş şeklinde ifade edildiği üzere⁸⁶), ticari satışlarda ayıp ihbarına ilişkin belirlenmiş sürelerin hak düşürücü süre olduğunu ve dolayısıyla da hak düşürücü sürenin hakim tarafından re’sen göz önüne alınması gerekeceğini ifade etmemiz gerekirdi. Ancak kanaatimizce, ayıp ihbarının ve buna ilişkin belirlenen sürenin asıl maksadı gereğince, bu ihbarın süresinde yapılıp yapılmadığını ileri sürmesi gereken taraf, satıcı olmalıdır⁸⁷. Dolayısıyla, hakim bunu re’sen göz önüne almamalıdır. Diğer taraftan, ayıp ihbarının zamanında yapılıp yapılmadığını hakim re’sen inceleyemeyecekse de, ayıp ihbarının hiç yapılmadığını ise re’sen göz önüne almalıdır denilmektedir⁸⁸. Ancak burada da, gerek ayıp ihbarının yapılıp yapılmadığı gerek zamanında yapılıp yapılmadığı hususlarında ayırım gözetilmemeli ve her iki durumda da satıcının bu hususları ileri sürmesi aranmalıdır⁸⁹.

Belirtmek gerekir ki, tarafların sözleşme ile bildirim süresini uzatabilecekleri, kısaltabilecekleri, süreyi kaldırabilecekleri⁹⁰; ayrıca bunun uygulamada var olan bir durum olduğu da ifade edilmektedir⁹¹. Sürenin baştan belirlendiği bu gibi hallerde, belirlemenin açık ayıplara ilişkin olarak yapıldığı kabul edilmektedir⁹². Yine bu düzenlemeler yapılırken, genel işlem koşullarının

gerektiği ve her durumda uygulanmak üzere genel net bir ifadenin tercih edilmemesinin daha uygun olacağı da ifade edilmektedir, inc. M. Kemal Oğuzman/Nami Barlas, **Medeni Hukuk**, 24. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 201 vd.; Akçura Karaman, **a.g.e.**, s. 237.

81 Şahiniz, **a.g.e.**, s. 85; Yavuz, **a.g.e.**, s. 114; Eren, **a.g.e.**, s. 119.

82 Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 192.

83 Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 193; Örneğin tropikal meyvelerde altı, portakalda dokuz gün sonra yapılan muayenenin gecikmiş muayene olması gibi (İsviçre-Alman hukuku uygulamasından) bkz.: Gümüş, **C. I**, s. 102, dn. 374.

84 Senai Oğaç, **Borçlar Hukuku Akdin Muhtelif Nevileri (I): Satış Ve Trampa**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1966, s. 82.

85 Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 204.

86 Ayrıntılı olarak bkz. Şahiniz, **a.g.e.**, s. 82 vd.

87 Aynı yönde Şahiniz, **a.g.e.**, s. 82 vd.

88 Şahiniz, **a.g.e.**, s. 83.

89 İnc. Yarg. 15. HD., 22.02.1990 T., 3070 E., 736 K., Şahiniz, **a.g.e.**, s. 83 dn. 237.

90 Bucher, **Besonderer**, s. 93; Huguenin, **a.g.e.**, s. 710.

91 Bkz.: Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 204; Yavuz, **a.g.e.**, s. 126 vd.

92 Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 204.

da somut olayda gündeme gelebileceğini veya bir tarafın haklarının ortadan kalkmasına veya zor durumda kalmasına neden olabilecek düzenlemelerin ise TMK md. 2'ye göre dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edebileceğini belirtmek gerekecektir⁹³. Dolayısıyla taraflar, gözden geçirme ve bildirim külfetlerine ilişkin, sözleşmeyle belirlemeler oluşturabilecek iseler de, bu belirlemelerin hukuki sınırlamalara aykırı olmaması gerekir. Başka bir deyişle, tarafların bu konuda tamamen serbest olmayacaklarını ifade etmeliyiz⁹⁴. Bu durumda, somut olayın şartlarına bakılmak gerekir. Örneğin, bildirim için bir süre belirlendiğinde, satılan şeyin miktarı, adedi, teslim zamanı, teslim şekli gibi hususlar bildirim için belirlenen süreyi alıcı bakımından anlamsız kılabilir. Böyle bir durumda veya genel olarak belirlenen sürenin, makul şartlar ve taraf iradeleri ölçüsünde genişlediğini kabul etmek gerekir.

Diğer taraftan, ayıp ihbarının yapıp yapılmadığı veya zamanında olup olmadığını iddia etmesi gereken taraf satıcı olduğundan, 2 gün içinde yapılması gereken ihbar 10 günde yapılmış (ya da genel olarak uygun süre aşılmış) ve satıcı buna ses çıkarmamış ise ihbarın zamanında yapıp yapılmadığı hususunda bir tartışma kalmayacaktır. Yine, tarafların karşılıklı anlaşmaları neticesinde, gözden geçirme ve bildirim şekli, zamanı, kimler tarafından yapılacağı gibi hususları kararlaştırabileceklerini ifade etmekteyiz. Dolayısıyla tarafların, kanunda (örneğin, ticari satışlarda) ifade edilmiş bu süreleri (alıcı lehine olacak şekilde) uzatabilmeleri de mümkün olmalıdır⁹⁵. Öyle ki, somut olayın şartları altında, satılan şeyin gözden geçirilmesinin ve ayıp bildiriminin kanuni süreler içerisinde yapılamayacak olması durumunda, alıcıyı yine bu sürelerle bağlı kılmak, satıcıyı ayıplardan sorumsuz tutmaya sebebiyet verebilecek ve hakkaniyetle bağdaşmayacak neticeler ortaya çıkabilecektir.

Netice itibarıyla, kanuna, ahlaka, dürüstlük kuralına, işin niteliğine ve yukarıda saydığımız hususlara aykırı olmamak kaydıyla, kanunda zikredilmiş bildirim sürelerinin artırılması ve azaltılması mümkün olmalıdır. Aynı şekilde, her ne kadar somut bir süre belirlenmemiş ve “*uygun bir süre*” ifadesiyle soyut bir sınır çizilmişse de Türk Borçlar Kanunu kapsamındaki satışlarda da bu uygun sürenin, hem kısaltılması hem de daha uygun bir somut süre olarak belirlenmesi mümkün olmalıdır.

4. Bildirimin Şekli

Bildirim külfeti ile ilgili bir diğer husus ise bu bildirim ne şekilde yapılması gerektiğine ilişkindir. Görüldüğü üzere, kanunda bildirim şekline ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır⁹⁶. Bu sebeple, somut olay incelendiğinde, tarafların aksine bir anlaşmaya varmadıkları, aksine bir ticari teamülün

93 Yücer Aktürk, a.g.e., s. 208 vd.; Yavuz, a.g.e., s. 107.

94 Ayrıca, ayıpların bildirilmesi için belirlenen ve bariz bir biçimde uygun olmayan sürenin, bir nevi sorumsuzluk anlaşması oluşturması kastıyla konulduğu düşünülebilir. Ancak bunun için, aynı kastın sözleşmenin her iki tarafı bakımından da mevcut olması gerekir.

95 Yavuz, a.g.e., s. 109; Genel olarak da, ticari satışlara ilişkin durumlarda, kanunda ayıba ilişkin olarak düzenlenmiş süreler bakımından, bu sürelerin değiştirilebilir olduğu; zira, satıcının ayıptan sorumluluğunu düzenleyen hükümlerin yedek hüküm niteliğinde olduğu ifade edilmektedir, a.e., s. 126.

96 Schönle/Higi, a.g.e., s. 491; Yavuz, a.g.e., s. 114; Özdemir, a.g.e., s. 2330; Akçura Karaman, a.g.e., s. 236.

bulunmadığı durumlarda, ayıp bildirimini herhangi bir şekle tabi olmadan, yazılı, sözlü (telefon, email, faks, telgraf, mektup, diğer iletişim araçları vs.) olarak yapılabilecektir⁹⁷. Diğer taraftan ayıp bildiriminin yapılması kapsamında, bu bildirim dava açılması veya davanın ihbar edilmesi yoluyla yapılabileceğini belirten veya (kanunda ifade bulan uygun sürenin geçirilmiş olmasını ortaya çıkaracağından) bildirim dava açılarak yerine getirilmesinin mümkün olmayacağını belirten görüşlerin bulunduğu da ifade edilmektedir⁹⁸. Kanaatimizce, “uygun sürenin” geçirilmiş olup olmadığını esas almak ve şekli her ne olursa olsun somut olay bazında inceleme yapmak yerinde olacaktır.

Ayıp bildirim bakımından (her ne kadar bildirim süresi hususunda farklılık olsa da), tarafların tacir olmaları herhangi bir değişiklik yaratmayacaktır⁹⁹. Başka bir ifade ile, TTK md. 18/3'de yer alan “*Tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshetme, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır.*” hükmü ayıp bildirimlerini kapsamadığından, tarafların tacir olmaları halinde dahi ayıp bildirimini herhangi bir şekilde yapılabilecektir¹⁰⁰. Ancak (elbette ayrı ayrı kullanılabilir olmakla birlikte) ayıbın bildirilmesi ile birlikte dönme hakkının kullanılmasını içeren bir bildirim, yukarıdaki (ispat) şekillerden birisi ile yapılmalıdır¹⁰¹. Tarafların sözleşmeyle bir şekil belirlemiş olmaları halinde ya da

97 Yavuz, **a.g.e.**, s. 114; Eren, **a.g.e.**, s. 120; Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 184; Makaracı Başak, **a.g.e.**, s. 1916; Özdemir, **a.g.e.**, s. 2329 vd.

98 Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 184.

99 Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku: Akdın Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri)**, C. I, 4. bs., İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1980, s. 281; Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 185; Makaracı Başak, **a.g.e.**, s. 1916.

100 Tandoğan, **Cilt I**, s. 180; Makaracı Başak, **a.g.e.**, s. 1916; Ayr. tacirler arasındaki bir davada, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun, bildirim ispatına ilişkin değerlendirmesi ise “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun “İspat yükü” başlıklı 190. maddesinde ise bu düzenlemeye paralel bir düzenleme getirilmiştir. Anılan maddede “İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkararak tarafa aittir.” denilmiştir.

İspat yükü ilk önce kural olarak davacıya düşer; yani davacı davasını dayandırdığı olguları ispat etmelidir. Hâkimin kendisine ispat yükü düştüğünü bildirdiği taraf, uyuşmazlık konusu olguyu ispat edemezse davayı kaybeder. O taraf davacı ise davası reddedilir, davalı ise mahkûm edilir.

Kendisine ispat yükü düşmeyen taraf, karşı (kendisine ispat yükü düşen) tarafın iddiasını (olguyu) ispat etmesini bekleyebilir. Kendisine ispat yükü düşen taraf iddiasını ispat edemezse, diğer (kendisine ispat yükü düşmeyen) tarafın onun iddiasının aksini (hilafını) ispat etmesine gerek yoktur; o olgu ispat edilmemiş (yani dava bakımından yok) sayılır.

Somut olayda davacı icra takibine konu faturalarda yazılı olan malların davalıya teslim edildiğini ileri sürmüş, davalı ise akdi ilişkiyi kabul etmiş ancak kendisine teslim edilen malların ayıplı olduğuna dair davacıya bildirimde bulunduğu iddia etmiştir. Bu durumda, ayıp ihbarının yapıldığını ispat yükü davalı taraftadır. Davalı davacıya ihbarda bulunduğunu yazılı bir delil ile kanıtlayamamıştır.

O halde, davalı tarafından ayıp ihbarı yapıldığının ispatı için yazılı delil sunulmayan davada “yemin” deliline dayanılmış olduğundan mahkemece, ayıp ihbarı yapıldığının kanıtlanması amacıyla davacıya yemin önerme hakkının bulunduğu davalıya hatırlatılarak sonucuna göre karar verilmesi gereklidir.

Hal böyle olunca, Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına, bozma ilamında gösterilen ve yukarıda açıklanan ilave sebeplerle uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” şeklinde ifade edilmiştir, inc. YHGK, 24.05.2017 T., 2017/19-1633 E., 2017/1013 K., (KİB).

101 Ayrıca md. 18 gerekçesi için bkz. “*Tasarı ile bu maddenin üçüncü fıkrasında üç köklü değişiklik yapılmıştır: (1) Hükümdeki şekil, geçerlilik şartı olmaktan çıkarılmış, ispat şartına dönüştürülmüştür. Bu amaçla eski metinde yer alan “muteber olması için” ibaresine metinde yer verilmemiştir. Bu değişikliğin sebebi, geçerlik şartının artık haklı bir*

süregelen yerleşmiş bir ticari uygulama söz konusu olması halinde bu şeklin aranacak olmasının yanında, somut olayda herhangi bir şekil zorunluluğunun olmadığı durumda dahi ispat kolaylığı açısından, yazılı bildirim tercih edilmesi daha faydalı olacaktır¹⁰².

Şekil ile ilgili olarak şöyle bir örneği de düşünmek gerekir. Buna göre, taraflar somut olayda ayıp bildirimini belirli bir şekilde yapılmasını kararlaştırmışlarsa ve satıcı tarafından teslim edilen ayıbın sözleşmede belirlenen şekilde bildirilmesi zarara yol açacak ise ne yapılması gerekir? Örneğin, satıldaki ayıbın noter kanalıyla veya mektup ile bildirileceğinin kararlaştırıldığı, ancak bu yöntem ile bildirim yapılması beklenir ise satılanın bozulacak olduğu bir durumda, böyle bir hal söz konusudur. Kanaatimizce böyle bir durumda alıcı, sözleşmede belirlenmiş yöntem ile bildirim yapmakla yetinmemeli, ayıbın bildirilmesi için en pratik ve hızlı yöntemi seçerek satıcıyı bilgilendirmelidir¹⁰³. Böyle bir somut örnekte alıcı, (şekle uyması halinde zararların doğacağını öngörmesinden dolayı) sözleşmedeki şekle uymadan, yalnızca en pratik ve hızlı şekilde durumu satıcıya bildirmiş ise satıcının sözleşmede belirlenen şekle uyulmadığı iddiasının dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacağı yönünde karar vermek gerekir¹⁰⁴.

5. Tarafların Tacir Olmasının Ayıp Bildirimine Etkisi

Tarafların tacir olması halinde bildirimle ilişkin olarak, TTK md. 23-c'nin konumuzla doğrudan alakalı bir düzenleme içerdiği görülmektedir¹⁰⁵. Hüküm incelendiğinde görülmektedir ki, kanun

gereğesinin bulunmaması ve teknikteki hızlı gelişmedir. Ayrıca hiçbir modern kanunda bu kadar ağır bir geçerlilik şartı yer almamaktadır. Şartın tacir gibi basiretli bir işadamı için öngörülmüş olması da anlamsız bulunmuştur. (2) İadeli taahhütlü mektup taahhütlüye dönüştürülmüştür. Çünkü, burada varma teorisinin kabulünü haklı gösterecek bir gerçek mevcut değildir. (3) Güvenli elektronik imza hem Borçlar Kanununda kabul edilmiş hem de düzenli bir sisteme bağlanmıştır. Hükme bu olanak da eklenmiştir.”; çevrimiçi, <https://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>, <http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri-birinci-kitapmadde-11-123/>.

102 Eren, a.g.e., s. 120; Yücer Aktürk, a.g.e., s. 185; İhbar için kural olarak şekil aranmıyor olmakla birlikte Yargıtay'ın ispat bakımından şekil aradığı bir örnek olarak inc.: Yarg. 19. HD., 13.05.2002 T., 2002/2445 E., 2002/3993 K.: "... Davacı, davalıdan alıp yurtdışına ihraç ettiği malların ayıplı olduğunu ileri sürerek uğradığı zararın tazminini istemiştir. Mahkemece ayıp ihbarının süresinde yapıldığının tanık beyanları ile sabit olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Satılan maldaki ayıpların ihbarı herhangi bir şekle tabi tutulmamıştır. Ancak, uyuşmazlık halinde ayıp ihbarının kanıtlanması şekle tabidir. Tacirlerarası ticari satımlarda ayıp ihbarının TTK.nun 20/3. maddede öngörülen şekilde yapıldığı kanıtlanmalıdır..." (KİB); Bunun gibi Yargıtay'ın farklı kararlar vermesinin değerlendirilmesi için bkz.: Oktay Özdemir, a.g.e., s. 55 vd.

103 Ayrıca inc. Özdemir, a.g.e., s. 2333.

104 Ancak kendisini hukuki olarak güvenceye almak isteyen alıcının, en hızlı şekilde bildirimde bulunduktan sonra, sözleşmedeki şekilde de bir bildirimde bulunması ve bu bildirimde, daha önceki bildirim ile ayıpların bildirilmiş olduğuna işaret etmesi de satıcının savunmalarına karşı alıcıyı destekleyecektir.

105 İlgili hüküm, "Malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı iki gün içinde durumu satıcıya ihbar etmelidir. Açıkça belli değilse alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemek veya incelettirmekle ve bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa, haklarını korumak için durumu bu süre içinde satıcıya ihbarla yükümlüdür. Diğer durumlarda, Türk Borçlar Kanununun 223 üncü maddesinin ikinci fıkrası uygulanır." şeklinde düzenlenmiştir; Hemen ifade edilmelidir ki, buradaki hüküm, tarafların tacir oldukları ve satış sözleşmesinin de ticari iş kapsamında olduğu durumlarda söz konusu olacaktır, Ünlütepe, a.g.e., s. 306; Dolayısıyla, bu şartların sağlanmadığı hallerde, duruma göre, TBK veya TKHK hükümleri uygulanacaktır. Elbette genel olarak, ayrı bir hüküm bulunmayan her durumda, TBK hükümlerinin baki olduğunu da unutmamak gerekir.

koyucunun yaptığı ayırım, teslim sırasında açıkça görülen (aşikar ayıplar) ve açıkça belli olmayan ancak gözden geçirmeyle görülebilecek olan (açık ayıplar) ayıplar ayırımına dayanmaktadır¹⁰⁶. Kanun koyucu, ticari ilişkiler bakımından “uygun süre içerisinde” kriterini makul görmeyerek, bildirim süresini kesin sınırlar içerisine dahil etmiştir¹⁰⁷. Bahsettiğimiz bu düzenlemeye göre, malın ayıplı olduğunun açıkça belli olduğu durumlarda iki gün içerisinde, açıkça belli olmamasına rağmen olağan bir incelemeyle ortaya çıkarılabilecek olması halinde ise sekiz gün içerisinde, durumun satıcıya bildirilmesi gerekecektir¹⁰⁸. Kanun koyucu, gizli ayıplar bakımından ise herhangi bir süre belirlemediği ve TBK md. 223/2’ye atıfta bulunmuştur¹⁰⁹. Buna göre, satılanın gizli ayıplarla teslim edilmiş olması halinde, bu ayıplar, ortaya çıktıktan itibaren uygun bir süre içerisinde satıcıya bildirilmelidir¹¹⁰.

Diğer taraftan, 6752 sayılı eski TTK md. 25’te ise ticari satımlardaki taleplere ilişkin zamanaşımı süresinin altı ay olduğu ve bu sürenin ancak kısaltılabileceği düzenlenmiş olup, bunun da süre bakımından eleştirildiği görülmektedir¹¹¹. Ancak, bu hükmün değişmesi neticesinde, zamanaşımı süresinin ticari satışlar da iki yıl olacağı belirtilmektedir¹¹².

6. Alıcının Tüketici Olmasının Ayıp Bildirimine Etkisi

6502 sayılı kanunda öncelikle, gözden geçirme külfetine ilişkin bir düzenlemenin olmadığı görülmektedir. Bu bakımdan, ayıp ortaya çıkana kadar tüketicinin bir gözden geçirme zorunluluğu altında olmadığı kabul edilmektedir¹¹³. Dolayısıyla, kanun koyucunun tüketiciden beklediği tek şey, ayıp ortaya çıktığında (ve/veya tespit edildiğinde) bunun satıcıya

106 Gümüş, C. I, s. 106.

107 Yavuz, a.g.e., s. 109; Başka bir ifade ile kanun koyucu, tarafların sözleşmeye özel hüküm koyarak gözden geçirme ve bildirim sürelerini somutlaştırmaları beklenmeden, kanuni somut süreler tayin etmiştir.

108 Cemal Fazıl Karakaş, “Ticari Satımda Ayıp İhbarının Süresi Ve Şekli”, **Ticaret Hukuku Ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, S. XXII, 2006, (159-197), s. 168 vd.; Eren, a.g.e., s. 121; Yücer Aktürk, a.g.e., s. 202; Helvacı/Altın Yolcu, a.g.e., s. 805, dn. 1; Ünlütepe, a.g.e., s. 318; Kanunun açık ifadesinde de görüldüğü üzere, buradaki sekiz günlük süre, gözden geçirmeyi de kapsamaktadır. Başka bir ifade ile, malı teslim alan alıcı, sekiz gün içerisinde satılanı gözden geçirmeli ve bu gözden geçirme sonucunda ortaya çıkan ayıpları, yine bu süre içerisinde satıcının bilgisine sunmalıdır. Burada belirtmek gerekir ki, teslim öncesinde fark edilmeyen aşikar ve açık ayıpların belirli süreler içerisinde bildirilmesi gerekirse de, bu ayıpların teslim sırasında değil de sözleşme kurulduğu sırada görülmesi halinde ise TBK md. 222 uygulaması ortaya çıkacaktır, Gümüş, C. I, s. 106; Bu durumda satıcı, alıcı tarafından bilinen ayıplardan sorumlu olmayacağı gibi, yeterince gözden geçirmeyle görülebilecek ayıplardan ise ancak aksini üstlenmişse sorumlu olacaktır.

109 Yücer Aktürk, a.g.e., s. 202; Akçura Karaman, a.g.e., s. 231.

110 Akçura Karaman, a.g.e., s. 231.

111 M. Turgut Öz, **Yeni Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, 2. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 37 vd.

112 Öz, a.g.e., s. 38; Ayrıca, tıpkı ayıbı bildirim süresinin uzatılıp kısaltılabilecek olması gibi, burada ifade edilen zamanaşımı sürelerinin de hem artırma hem de azaltma şeklinde ele alınabileceğini, düzenlenebileceğini söyleyebiliriz.

113 Yeşim M. Atamer/Ece Baş, “Avrupa Birliği Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Koruması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 88, 2014 Özel Sayı 1, (19-60), s. 32.

bildirilmesidir¹¹⁴. Yine paralel olarak, ayıp bildirimine ilişkin sürenin de tamamen kaldırıldığı görülmektedir¹¹⁵.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da 4077 sayılı kanundaki ayıbın otuz gün içerisinde bildirilmesine ilişkin hüküm yer almadığından¹¹⁶, ayıbın bildirilmesi ve ayıptan doğan hakların kullanılması bakımından, zamanaşımı süreleri önemli rol oynayacaktır¹¹⁷. Ayıp halinde, bundan doğan hakların kullanılması ise teslim tarihinden itibaren iki (ikinci elde asgari bir), konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda beş (ikinci elde asgari üç) yıllık sürelerle tabidir¹¹⁸. Ancak, ağır kusur veya hile ile gizlenmiş ayıplar bakımından, buradaki süreler uygulanmayacaktır¹¹⁹. Böyle bir durumda, genel hükümlere gitmek gerekecek¹²⁰; dolayısıyla, on yıllık zamanaşımı süresi uygulanacaktır¹²¹. Ancak, taşınmaz satışına ilişkin durumlarda bu süre, tüketicinin lehine

114 Genel olarak, satış sözleşmelerinde ayıbın ispatının alıcı üzerinde olduğunu da eklemek gerekir, Huguenin, **a.g.e.**, s. 704; Schönle/Higi, **a.g.e.**, s. 494.

115 Atamer/Baş, **a.g.e.**, s. 32; Bildirim külfetinin kalkmasının ise sanılanın aksine satıcının aleyhine ağır bir durum yaratmadığı; alıcının zaten ayıptan doğan haklarını iki yıl içerisinde kullanması gerektiği; ayıbın ortaya çıkmasına rağmen uzun süre bildirim yapılmamasının ve hakların kullanılmamasının, hakkın kötüye kullanılması sayılacağı ve çoğu durumda ispatı zorlaştıracağı; bu nedenle de alıcının bunu uygun sürede bildireceği ve bunun yerinde olduğu ifade edilmektedir, **a.e.**, s. 32; ayr. inc. Helvacı/Altuner Yolcu, **a.g.e.**, s. 816; Ayrıca, tacir sayılmayan kişiler arasındaki satış işlemleri bakımından, İsviçre (ve paralel olarak Türk) hukuku'nun, Kıta Avrupalı hukukları içerisinde bildirim külfeti öngören tek hukuk sistemi olduğu da zikredilmektedir, bkz. Eugen Bucher/Vedat Buz, **a.g.e.**, s. 169; inc. Çetiner, **Yeni**, s. 106 vd.

116 Aslan, **a.g.e.**, s. 137; Özçelik, **a.g.e.**, s. 1172; Murat Aydoğdu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım Ve Bu Konudaki Önerilerimiz", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2, 2013, (1-62), s. 10; gizli ayıp halinde 4077 sy. kanun döneminde de süre belirtilmediğinden dolayı, bildirim zamanaşımı süresi içerisinde yapılabilecektir. Bkz.: Yarg. 13. HD., 13.04.2014 T., 2013/8150 E., 2014/7244 K.: "...Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'da gizli ayıpların ne kadar sürede satıcıya ihbar edileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Öyle olunca, 4077 sayılı TKHK'nın 30. maddesi gereğince, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümlere göre uyumsuzluğun çözümü gerekli olduğundan, Borçlar Kanunu'nun bu konudaki 198. maddesi uygulanacaktır. O halde, gizli ayıpların, dava zamanaşımı süresi içinde ve ayıp ortaya çıktıktan sonra derhal (dürüstlük kuralına uygun olan kısa sürede), ihbar edilmesi; ayıbın açık mı, yoksa gizli mi olduğunun tayininde ise, ortalama (vasat) bir tüketicinin bilgisinin dikkate alınması, gerekmektedir. Bunu ihmal ettiği takdirde, satılma bu ayıp ile birlikte kabul etmiş sayılır..." (KİB).

117 Özçelik, **a.g.e.**, s. 1172; Ayrıca kanun koyucu (TKHK md. 10'da), satılana altı ay içerisinde ortaya çıkan ayıpların, teslimde var olduğunu (malın niteliği ile bağdaştığı ölçüde), bunun aksini satıcının ispat etmesi gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla, altı aylık bu süre içerisinde ileri sürülen bu ayıplar bakımından, alıcının (ispat hususunda) daha avantajlı olduğu görülmektedir. Elbette (zamanaşımı süresi içerisinde olmak üzere) altı aydan sonra da ayıp bildirimini yapılabilecektir. Ancak böyle bir durumda alıcı, bahsi geçen bu karineden yararlanamayacaktır. Belirtmek gerekir ki, satış sözleşmesinde taraflarca belirlenecek hükümler uyarınca, buradaki altı aylık süre de dahil olmak üzere, zamanaşımı süreleri, tüketici lehine olmak kaydıyla değiştirilebilir. Örneğin, satıcının taahhüt ettiği garantiler ile bu süreler artırılabilir; Ancak, garanti taahhüdü yolu ile (ister zorunlu ister ihtiyari garanti taahhüdü olsun) tüketici aleyhine bir daraltma ve kaldırma yapılamaz, Türkmen, **a.g.e.**, s. 3424; ayr. bkz. Özçelik, **a.g.e.**, s. 1181.

118 İnc. TKHK md. 12; ayr. inc. Türkmen, **a.g.e.**, s. 3401 vd.

119 Türkmen, **a.g.e.**, s. 3402; Dikkat etmek gerekir ki, burada düzenlenen zamanaşımı sürelerine tabi olmayacak olan ayıplar "gizli" ayıplar değil, kanunda da açıkça ifade edildiği üzere "ağır kusur ya da hile ile gizlenmiş" ayıplardır. Bu durumda, gizli ayıplara ilişkin zamanaşımı süresinin de açık ayıplar ile aynı olacağını ifade etmeliyiz, **a.e.**, s. 3402; Dolayısıyla, ayıbın gizli olması yetmemekte, ayrıca ağır kusur veya hile ile gizlenmiş olması da gerekmektedir ki, zamanaşımı süreleri uygulanmayacak olsun.

120 Ayr. bkz. TKHK md. 83/1: "Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır."

121 Şahiniz, **a.g.e.**, s. 131; Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 325; Türkmen, **a.g.e.**, s. 3406; inc. Atamer/Baş, **a.g.e.**, s. 59; Özçelik, **a.g.e.**, s. 1182.

de olmak üzere, TBK md. 244/3¹²² yardımıyla, yirmi yıl olarak düşünülmelidir¹²³. Bu durumda, satıldaki ayıbın ağır kusur veya hile ile gizlenmiş olması ihtimallerinde, satılanın niteliğine göre, on yıl ve yirmi yıllık süreleri ele almak gerekecektir¹²⁴.

D. AYIP SORUMLULUĞUNU VE ALICININ KÜLFETLERİNİ ETKİLEYEN BAZI ÖZEL DURUMLAR

I. Satılanın Başka Yerden Gönderilmesi

Kısaca değinmemiz gereken bir başka husus ise TBK md. 226'da düzenlenen, satılan şeyin başka yerden gönderilmiş olması haline ilişkindir. İlgili düzenlemede, satış konusu bir malın ifa yerinden başka bir yere gönderilmiş olması halinde, alıcının ayıptan dolayı satıcıyı sorumlu tutabilmesi için gerekli şartlardan bahsedilmiştir¹²⁵. Burada, satıcının satılan şeyi alıcının yerleşim yerine veya iş yerine göndermesi gibi, ifa yerinden başka bir yere göndermesinin kastedildiği ifade edilmektedir¹²⁶. Bahsi geçen hüküm, “Başka yerden gönderilen satılanın ayıplı olduğunu ileri süren alıcı, bulunduğu yerde satıcının temsilcisi yoksa, satılanın korunması için gerekli önlemleri geçici olarak almakla yükümlüdür. Alıcı, ayıplı olduğunu ileri sürdüğü satılanın korunması için gerekli önlemleri almaksızın onu satıcıya geri gönderemez.

Alıcı, satılanın durumunu gecikmeksizin usulüne göre tespit ettirmekle yükümlüdür. Bunu yaptırmazsa, ileri sürdüğü ayıbın, satılanın kendisine ulaştığı zamanda var olduğunu ispat yükü alıcıya düşer.

Satılanın kısa zamanda bozulma tehlikesi varsa, alıcı onu bulunduğu yerdeki mahkeme aracılığıyla sattırmaya yetkili, hatta satıcının yararı gerektiriyorsa sattırmakla yükümlüdür. Alıcı, durumu satıcıya en kısa zamanda bildirmezse, bundan doğan zarardan sorumlu olur.” şeklinde düzenlenmiştir.

Genel olarak burada da, ayıptan sorumluluğun maddi şartları mevcut olmalı ve şekli şartları da yerine getirilmelidir. Diğer şartlardan farklı şekilde buradaki düzenleme, külfetten ayrı olarak, bir borç ortaya koymaktadır ve bunların yerine getirilmemesi alıcının sorumluluğuna yol

122 “Bir yapının ayıplı olmasından doğan davalar, mülkiyetin geçmesinden başlayarak beş yılın ve satıcının ağır kusuru varsa yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.”

123 Türkmen, **a.g.e.**, s. 3407; Özçelik, **a.g.e.**, s. 1183.

124 Ayr. TKHK kapsamında, burada zikrettiğimiz zamanaşımı sürelerinin durması ve kesilmesine ilişkin ayrıntılı olarak bkz. Türkmen, **a.g.e.**, s. 3411 vd.

125 Ayr. kanundaki genel ifa yeri kuralları için bkz.: TBK md. 89: “Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa, aşağıdaki hükümler uygulanır;

1. Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde,

2. Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde,

3. Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde, ifa edilir.

Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir.”

126 Murat Aydoğdu/Nalan Kahveci, **Türk Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri**, İzmir, İleri Kitabevi, 2013, s. 169.

açacaktır¹²⁷. Ancak, buradaki düzenlemenin külfet değil borç olarak ele alınabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekecektir. Bunlardan en önemlisi ise alıcının satılanı kabul etmemek niyetinde olmasıdır; ki satılanın alıcı tarafından kabul edilmesi durumunda, bir borcun mevcut olduğundan bahsedemeyiz. Bu sebeple, yalnızca başka yere gönderilen bir şeyin bulunması veya satıcının temsilcisinin bulunmaması gibi durumlar, tek başına alıcının böyle bir borç altına girmesine sebep olmaz.

Normal satışlarda ayıpların tespit ettirilmesi şartı aramayan kanun koyucu, bahsi geçen satışlarda ise ayıbın, gecikmeksizin, usulüne göre tespit ettirilmesi gerektiğini düzenlemiştir¹²⁸. Aksi takdirde, bahsi geçen hükmün 2. fıkrasındaki “Alıcı, satılanın durumunu gecikmeksizin usulüne göre tespit ettirmekle yükümlüdür. Bunu yaptırmazsa, ileri sürdüğü ayıbın, satılanın kendisine ulaştığı zamanda var olduğunu ispat yükü alıcıya düşer.” ifadesinde açıkça belirtildiği üzere, satılanın ayıplı olduğunu ispat yükü alıcıya geçmiş olacaktır. Bu fıkra hükmünün ise borç değil, külfet oluşturduğu belirtilmelidir¹²⁹.

Değindiğimiz üzere, satılanın başka yerden gönderilmesine ilişkin 226. maddenin uygulanması için bazı şartların gerçekleşmesi gerekir. Buna göre, ortada bir mesafe satışı olması, alıcının satılanı kabul etmemek niyetinde olması ve satılanın gönderildiği yerde satıcının veya temsilcisinin bulunmaması şartları aranacaktır¹³⁰. Bahsettiğimiz şartlar gerçekleştiği takdirde alıcı, satılanın korunması için gerekli önlemleri almak, satılanın durumunu gecikmeksizin mahkemeye tespit ettirmek, satılanın bozulması durumu söz konusu ise mahkeme aracılığıyla sattırmak zorundadır¹³¹. Aykırı hareket ederek, bu yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde ise ortaya çıkacak zararları alıcı tazmin etmek zorunda kalacaktır¹³². Buna ilişkin olarak, satılanın bizzat alıcının kendisi tarafından satılması halinde ise alıcının malı kabul etmiş olduğu sonucuna varılacağı da ifade edilmiştir¹³³.

Yine, satılanın korunmasına ilişkin önlemlere ilişkin giderler de satıcının hesabına yapılacaktır¹³⁴. Ancak Yargıtay’ın da belirttiği üzere, alıcının koruma yükümlülüğü sürekli olmayıp, satıcının

127 Aydoğdu/Kahveci, **a.g.e.**, s. 169; Burada, alıcının ödevlerinin, ağırlaştırılmış ve bir yüküm seviyesine çıkarılmış olduğu da belirtilmektedir, Serozan, **a.g.e.**, s. 211; Maddede borç ve külfetlerin düzenlenmiş olmasına ilişkin, Gümüş, **Özel**, s. 75.

128 Aydoğdu/Kahveci, **a.g.e.**, s. 169.

129 Fahrettin Aral/Hasan Ayrancı, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 11. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 126; Gümüş, **Özel**, s. 76.

130 Tandoğan, **Cilt I**, s. 185; Yavuz, **a.g.e.**, s. 119; Aydoğdu/Kahveci, **a.g.e.**, s. 170 vd.; Şahiniz, **a.g.e.**, s. 89 vd.

131 Yavuz, **a.g.e.**, s. 122 vd.; Eren, **a.g.e.**, s. 122; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 136.

132 Erzan Erzurumluoğlu, **Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)**, 8. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 75; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 136; Yavuz, **a.g.e.**, s. 120 vd.

133 Yavuz/Acar/Özen, **Özel**, s. 138.

134 Yavuz/Acar/Özen, **Özel**, s. 138; Aydın Zevkliler/K. Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri**, 16. bs., Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2016, s. 125; burada bir külfetin değil, borcun söz konusu olduğu ifade bulunmaktadır, **a.e.**, s. 125.

satılanı teslim almak konusunda herhangi bir girişimi olmadığı takdirde, alıcının koruma yükümlülüğü de sona erecektir¹³⁵.

Hükme ilişkin son olarak ifade etmek gerekir ki, kanunun lafzına bakıldığında, sanki yükümlülüklerin yerine getirilmemesi değil, sadece bildirimde bulunmamak sorumluluğa yol açar şeklinde bir anlam da çıkabilir. Zira, bahsettiğimiz kısım “...Alıcı, durumu satıcıya en kısa zamanda bildirmezse, bundan doğan zarardan sorumlu olur.” şeklinde iken; alıcının yükümlü olduğu diğer hususlara ilişkin olarak herhangi bir sorumluluk ifadesi bulunmamaktadır. Ancak burada sorumluluğa sebebiyet verecek durumu, yalnızca satıcıya bildirim yapılmaması ile sınırlı olarak düşünmemek, (koruma, sattırma vs. gibi) diğer yükümlülüklerin ihlali halini de ele almak gerekir. Kısacası, hükmün özü, bu maddede belirtilen yükümlülüklerden dolayı alacaklının sorumlu olabileceğini düzenlerken; hükmün lafzı ise yalnızca bildirimle ilişkin bir sorumluluk ifadesi kaleme almıştır.

2. Ağır Kusurun Etkisi ve Satıcılığı Meslek Edinenlerin Durumu

Kısaca değinmemiz gereken bir diğer durum ise satıcının ayıplı mal satmakta ağır kusurlu olması durumudur. Satıcının ağır kusurlu olması hali 225. maddede ayrı olarak “Ağır kusurlu olan satıcı, satıldaki ayıbın kendisine süresinde bildirilmemiş olduğunu ileri sürerek sorumluluktan kısmen de olsa kurtulamaz.

Satıcılığı meslek edinmiş kişilerin bilmesi gereken ayıplar bakımından da aynı hüküm geçerlidir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Yukarıda, alıcının, kanunun kendisine yüklemiş olduğu külfetleri yerine getirmemesi halinde ayıptan doğan haklardan yararlanamayacağını, diğer bir ifade ile satıcının ayıptan doğan sorumluluğuna gidilemeyeceğini ifade etmiştik. 225. madde hükmüne bakıldığında ise satıcının, ağır kusurlu olması halinde, alıcının ayıpları kendisine süresinde bildirmediğinden bahsedemeyeceğini ve bu nedenle sorumlu tutulamamasının söz konusu olmayacağını görmekteyiz¹³⁶. Dolayısıyla, ayıplı şeyin ifasında ağır kusura sahip olan satıcı, gözden geçirme ve bildirim külfetlerinin yerine getirilmemiş olmasına rağmen, ayıplardan sorumlu olacak ve ağır

135 Yarg., 13. HD., 27.03.2003 T., 2002/14617 E., 2003/3619 K.: “...Davacının, davalıdan satın aldığı tuğlaların standartlara uygun olmadığı, bir kısmının kırık olduğu ve ayıplı mal teslim edildiği bilrkişi raporu ile sabit olduğu gibi alıcının ihtarname ile ayıplı mal teslimi nedeniyle sözleşmeyi fesih ettiğini bildirip tuğlaların şantiyeden alınmasını istediği toplanan deliller ve dosya içeriği ile sabittir. BK'nun 201. maddesi gereğince başka bir mahalden gönderilen satılanın ayıplı olduğu iddia eden alıcı, bulunduğu yerde satıcının mümessili yok ise satılanın muhafazası için lazım gelen tedbirleri muvakkaten itihaz etmekle mükelleftir. Ancak alıcının muhafaza tedbirlerini alması yükümlülüğü devamlılık göstermez. Alıcı muhafaza tedbirleri aldığı bildirildiğinde satıcı uygun bir zaman içinde malı kendisi almaz veya alıcının masraflarını ödeyerek malın geri gönderilmesi hususunda talimat vermezse alıcının muhafaza yükümlülüğü ortadan kalkar. Davacı, satılan malların ayıplı olduğunu ve şantiyeden alınmasını faks ve ihtarla satıcıya bildirmiştir. Davalı bu ihtar ve uyarıya rağmen makul bir zaman içinde malları teslim almadığından davacının malları muhafaza ve saklama yükümlülüğünün ortadan kalktığı kabulü gerekir...” (KİB).

136 Çetiner, Ayıp, s. 32; Yavuz/Acar/Özen, Özel, s. 137; Eren, a.g.e., s. 120; Zevkililer/Gökyayla, a.g.e., s. 122.

kusur 223. maddedeki kabul varsayımını kaldırdığı için, alıcının seçimlik haklarını kullanmasına engel olamayacaktır¹³⁷.

Maddenin düzenlediği bir diğer önemli husus da satıcılığı meslek edinmiş olan kişilere ilişkindir¹³⁸. Buna göre, satıcılığı meslek edinmiş olan kişilerin, meslekleri gereği bilmeleri gereken ayıplar bakımından, ağır kusurlu oldukları kabul edilmektedir¹³⁹. Bu bakımdan, satıcılığı meslek haline getirmiş kişilerin de, bilmeleri gereken ayıplar bakımından, alıcının külfetleri yerine getirmemesini ileri sürerek sorumluluktan kurtulma imkanları ortadan kaldırılmıştır¹⁴⁰.

Diğer taraftan, bahsi geçen bu hüküm değerlendirilirken, tarafların her ikisinin tacir olması halinin de farklı değerlendirmeye tabi olması gerektiği irdelenmiştir¹⁴¹. Buna göre, tarafların tacir olmaları halinde, (satıcının kast veya ağır ihmali hali dışında) somut olayda satıcının hafif ihmali dolayısıyla gözden geçirme ve bildirim külfetlerinin kalktığı kabul edilmemesi gerektiği ifade bulmaktadır¹⁴². Kısacası böyle bir durumda, satıcılığı meslek edinmiş kişilere ilişkin bu hüküm uygulanırken, tacirler arası satışlarda, hafif kusurun yeterli olmaması gerektiği de ifade edilmiştir¹⁴³.

II. ŞEKLİ ŞARTLARIN YERİNE GETİRİLMEMESİNİN SONUÇLARI

Genel anlamda satıcının ayıptan sorumluluğuna gidilebilmesi için, saydığımız külfetlerin yerine getirilmesi gerektiğini, yukarıda ifade etmiştik. Buna göre, gözden geçirme ve bildirim külfetlerini yerine getirmemiş olan alıcı, 227. maddede "...1. Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme. 2. Satılanı alıkoyp ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme. 3. Aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme. 4. İmkân varsa, satılanın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme..." şeklinde sayılan seçimlik haklarını kullanamayacak ve satılanı kabul etmiş sayılacaktır¹⁴⁴.

Belirtmek gerekir ki, kabul sonucu doğuran bu yerine getirmeme, farklı şekillerde ortaya çıkabilecektir. Buna göre, kabul sonucunun ortaya çıkmasına neden olan durum, alıcının külfetleri hiç yerine getirmemesi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi; fiilen yapılmış bulunan bildirim kanun veya sözleşmedeki şartlara uymaması şeklinde de ortaya çıkabilir¹⁴⁵. Dolayısıyla, kabul

137 Gümüş, C. I, s. 105; Ayr. Bkz.: Yarg. 13. HD., 11.10.2010 T., 2010/1116 E., 2010/12853 K.: "...Servisin tüketiciyi sonuç alınmayan tamirlerle oyalaması ve arızanın belli periyotlar ile tekrarlaması karşısında, davada zamanaşımının varlığından söz edilemez. Nitekim 4822 sayılı yasa ile değişik 4077 sayılı TKHK'nun 4/4 maddesinde, "Ancak satılan malın ayıbu tüketiciden satıcının ağır kusuru veya hile ile gizlenmişse, zamanaşımı süresinden yararlanılmaz." hükmü getirilmiştir. (Yargıtay HGK'nun 18.2.2004 gün 2004/ 4-29 E-2004/83 K sayılı kararı)..." (KİB).

138 Bu fıkra düzenlemesine ilişkin ayrıntılı olarak bkz. Makaracı Başak, a.g.e., s. 1922 vd.

139 Yavuz/Acar/Özen, **Dersler**, s. 78; Zevkliler/Gökyayla, a.g.e., s. 122.

140 Aral/Ayrancı, a.g.e., s. 134.

141 Atamer, a.g.e., s. 204-205.

142 Atamer, a.g.e., s. 204-205.

143 Atamer, a.g.e., s. 204-205.

144 Bohnstedt, a.g.e., s. 195; Huguenin, a.g.e., s. 709; Furrer/Reinfried, a.g.e., s. 566; Oktay Özdemir, a.g.e., s. 51.

145 İnc. Huguenin, a.g.e., s. 709; Yücer Aktürk, a.g.e., s. 248; Ünlütepe, a.g.e., s. 323.

sonucunun meydana gelmesi bakımından, bildirim hiç yapılmaması ile uygun yapılmaması aynı etkiyi doğurur¹⁴⁶.

Türk Borçlar Kanunu'nun 223. maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde “*Alıcı gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, satılanı kabul etmiş sayılır.*” ifadesi bulunmaktadır. Bu düzenlemedeki kabul sonucunun, aksi iddia edilemeyen kanuni bir karine olduğu ifade edilmektedir¹⁴⁷. Bunun aksi ileri sürülemeyecek, iddia olunamayacaktır¹⁴⁸. Dolayısıyla, külfetlerin yerine getirilmemiş olmasıyla birlikte başlı başına kabul sonucu ortaya çıkacak ve alıcı ayıptan doğan haklarını kaybedecektir¹⁴⁹. Burada belirtmek gerekir ki, kabul sonucu yalnızca olağan gözden geçirme ile ortaya çıkarılabilecek ayıplar bakımından söz konusu olduğundan, açık ayıpları bildirmeyerek satılanı kabul etmiş olan alıcı, daha sonra ortaya çıkacak olan gizli ayıpları uygun sürede bildirmek şartıyla, bu ayıplar bakımından haklarını kullanabilecektir¹⁵⁰.

Diğer taraftan, esasen kanunun kabul sonucunu bağladığı durumun ortaya çıkabilmesi için, yalnızca bildirim külfetinin yerine getirilmemiş olması yeterli olacaktır ve gözden geçirme külfetinin yerine getirilmemiş olmasının bir önemi bulunmayacaktır¹⁵¹. Başka bir ifade ile, bildirim külfetinin tam ve düzgün şekilde yerine getirilmiş olması halinde, ayıpların gözden geçirme ile veya herhangi başka bir şekilde öğrenilmiş olmasının önemi bulunmayacaktır¹⁵². İncelendiğinde, buradaki esas saik de, satıcının sattığı malın ayıplı olduğunu ve bu nedenle de alıcının malı bu haliyle kabul etmeyeceğini öğrenmesi ve karşılaşacağı sorumluluktan haberdar olmasıdır. Burada esas olgunun ayıpların öğrenilmesi olduğunu, satıcının bildiği ve gizlediği ayıplardan dolayı halihazırda bildirim külfeti yerine getirilmemiş olsa dahi sorumlu olmasından da anlayabiliriz.

Ekleme gerekir ki, yalnızca kanunun açıkça ifade ettiği (md. 223) şekliyle gözden geçirme ve bildirim ihmal edilmesi değil, bildirim zamanında yapıldığı bazı hallerde de ayıptan doğan hakların kullanılamayabileceğini düşünmek gerekir. Örneğin, bildirim zamanında yapıldığı, ancak seçimlik hakkın kullanılması için özellikle zamanaşımı süresinin sonunun beklendiği veya seçimlik hak kullanılmasına rağmen, bunun gereğinin yapılabilmesi için satılanın satıcıya tesliminin kusurlu olarak geciktirildiği, engellendiği durumlarda da somut olayın şartlarına göre kabul sonucuna paralel yönde hareket etmek gerekebilir. Buna karşılık, ayıpların giderilmesi

146 Yücer Aktürk, *a.g.e.*, s. 249; Ünlütepe, *a.g.e.*, s. 323.

147 Yavuz, *a.g.e.*, s. 128 vd.; Yücer Aktürk, *a.g.e.*, s. 250; Ünlütepe, *a.g.e.*, s. 322; Huguenin, *a.g.e.*, s. 712.

148 Şahiniz, *a.g.e.*, s. 85; Ünlütepe, *a.g.e.*, s. 322 vd.

149 Furrer/Reinfried, *a.g.e.*, s. 566; Şahiniz, *a.g.e.*, s. 85; Ünlütepe, *a.g.e.*, s. 323; Huguenin, *a.g.e.*, s. 709.

150 Yarg. 13. HD., 29.05.2014 T., 2014/12919 E., 2014/16687 K.: “...Anılan maddeye göre, alıcı, teslim aldığı malı işlerin olağan akışına göre, imkan bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp gördüğü zaman bunu satıcıya derhal (uygun süre içinde) ihbar etmekle yükümlüdür. Bunu ihmal ettiği takdirde, satılanı kabul etmiş sayılır. Ancak, satılana olağan bir gözden geçirme ile meydana çıkarılamayacak bir ayıp bulunması halinde, bu ayıp sonradan meydana çıkarsa, bu durumu da hemen satıcıya bildirmediği takdirde yine satılanı bu ayıp ile birlikte kabul etmiş sayılır. Borçlar Kanunu'nun 198. maddesinde (6098 Sayılı B.K'nun 223. maddesi) öngörülen süre içinde ihbar edilmeyen ayıplar için dava açılmaz...” (KİB).

151 Yücer Aktürk, *a.g.e.*, s. 250 vd.

152 Yücer Aktürk, *a.g.e.*, s. 251.

yerine alıcının oyalandığı ve zamanaşımı süresinin satıcı tarafından kasten veya ihmali olarak geçirildiği durumlarda ise satıcı zamanaşımı süresinin dolduğunu ileri sürememelidir.

Külfetlerin yerine getirilmemesine rağmen, alıcının genel hükümlere gidip gidemeyeceği ise ayrı bir husustur¹⁵³. Bir görüşte, yukarıda işlediğimiz gözden geçirme ve bildirim külfetlerinin yerine getirilmemesi halinde, ayıptan doğacak hakların tamamen son bulacağı, özel hükümler yanında gereği gibi ifa etmemeye de gidilemeyeceği ve aksinin kabulünün ayıptan sorumluluk hükümlerinin dolanılması olacağı belirtilirken¹⁵⁴; bizim de uygun gördüğümüz diğer görüşte ise gözden geçirme ve bildirim külfetlerini yerine getirmemiş olan alıcı, ayıptan doğan haklarını kaybedecek iken, genel hükümlere gidebilecektir¹⁵⁵. Bu noktada, katıldığımızı belirttiğimiz görüşe göre¹⁵⁶, sözleşmeye aykırılık hükümleri kolay uygulanabilir olmasının yanında kısıtlı bir koruma sağlamakta; özel hükümler ise daha ağır koşullar içermekte, ancak çok daha ayrıntılı hukuki koruma sağlamaktadır ve bir bakıma nimet külfeti dengelediği için özel hükümlere dayanmak yerine genel hükümlere gitmek kanunun dolanılması olmayacaktır¹⁵⁷.

SONUÇ

Satıcının ayıptan sorumluluğunun ortaya çıkabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekir. Belirtmek gerekir ki, bu sorumluluk bakımından satıcının kusuru aranmayacak; hatta satıcının ayıplar konusunda bilgisi olmaması da sorumluluğu ortadan kaldırmayacaktır. Satıcının ayıptan sorumluluğu için öncelikle satılanın teslim edilmiş olması, satılarda ayıbın mevcut olması, satıcının ayıplardan dolayı sorumsuzluğuna ilişkin bir kayıt olmaması, alıcının ayıpları bilmiyor olması şartları aranmaktadır. Bunun yanında, ayıptan sorumluluğun ortaya çıkabilmesi için

153 Bkz.: Bilgin Yüce, **a.g.e.**, s. 415; Bucher/Buz, **a.g.e.**, s. 172.

154 Bu yönde Bkz.: Yarg. 13. HD., 19.03.1992 T., 1992/384 E., 1992/2617 K.: “*Dava ayıplı taşınmaz satışından kaynaklanmaktadır. Gerçekte, Borçlar Kanununun 217. maddesi yollamasıyla taşınmaz mal satışlarında uygulanması gereken BK.nun 202. maddesi hükmünce ayıba karşı tekeffülden alıcı lehine seçimlik bazı haklar doğar. O, dilerse satılanı redde hazır olduğunu beyanla satımın feshini, dilerse satılanı alıkoyup satış parasından indirim yapılmasını talep edebilir. Veya misli eşya satımında satılanın ayıptan ari misli ile değiştirilmesini isteyebilir (BK. m. 203). Ancak, semenin indirilmesi, çok defa satılan şeyin ayıplı olmasından ileri gelen zararı karşılayamaz bir mahiyet arzedebilir. Farklı bir anlatımla bazen bir olay içerisinde ayıba karşı tekeffülün maddi koşullarıyla, akdin gereği gibi ifa edilmemesinin (BK. m. 96) koşulları aynı zamanda gerçekleşmiş olabilir. İşte bu hallerde davacı Borçlar Kanununun 202. maddesinde düzenlenen satıcının ayıba karşı tekeffül borcu hükümlerine dayanan semenin indirilmesi davası açabileceği gibi şartları varsa borcun gereği gibi ifa edilmemesi dolayısıyla Borçlar Kanununun 96. maddesi uyarınca uğradığı zararın tazminine ilişkin bir dava da açabilir. Hemen belirtelim ki az yukarıda açıklanan gereği gibi ifa edilmeme dolayısıyla tazminat davasında da ayıba ilişkin muayene ve ihbar yükümlülükleriyle ayıbın tabi olduğu zamanaşımı hükümlerinin (BK. m. 207,215/3) uygulanması gözardı edilmeyecektir (Bakınız, Prof. Dr. Haluk Tandoğan, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Cilt: I/I, 1985, Sh. 202 vd.; Prof. Dr. Necip Bilge, *Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri*, 1962, Sh. 75; Prof. Dr. Avni Göktürk, *Borçlar Hukuku İkinci Kısım Aktin Muhtelif Nev’ileri*, 1951, Sh. 406-407).” (KİB).*

155 Bkz.: Yücer Aktürk, **a.g.e.**, s. 265 vd; Bucher/Buz, **a.g.e.**, s. 172; Ayrıca, ayıp hükümleri ile borca aykırılık arasındaki bu yarışmanın, ayıp hükümleri ile haksız fiil arasındaki durumda da aynı şekilde geçerli olduğu da eklenmektedir, **a.e.**, s. 172.

156 Hatemi/Serozan/Arpacı, **a.g.e.**, s. 88 vd.

157 Necip Kocayusufpaşaoğlu/Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, C. III, 6. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014, s. 247 vd. (Serozan).

alıcının yerine getirmesi gereken bazı şekli şartlar bulunmaktadır. Bunlar, gözden geçirme (muayene/kontrol) ve bildirim (ihbar) külfetleridir.

Şekli açıdan bakıldığında, ayıp bildirimini herhangi bir şekilde yapılabileceğini ifade edebiliriz. Dolayısıyla, ayıp bildirimini daha kolay ispat etmek bakımından herhangi bir bildirim şekli seçilebilir; ancak belirli bir kanuni şekil düzenlenmiş değildir. Buna karşılık, tarafların aralarında yapmış oldukları anlaşma uyarınca, ayıp bildirimini belirli şekillerde yapılacağını kararlaştırmaları da mümkündür. Diğer taraftan, seçilen şekle uyulması halinde zararların doğacağını anlaşılması halinde, alıcının en uygun ve hızlı şekilde bildirimde bulunması hem gerekli hem de kabul edilebilir olmalıdır.

TBK md. 223'e göre, gözden geçirme ve bildirim ihmal edilmesi halinde satılan bu haliyle kabul edilmiş sayılacaksa da bildirim zamanında yapıldığı bazı hallerde de paralel sonuca ulaşmak mümkündür. Örneğin, bildirim zamanında yapıldığı, ancak seçimlik hakkın kullanılması için özellikle zamanaşımı süresinin sonunun beklendiği veya seçimlik hak kullanılmasına rağmen, satılanın satıcıya tesliminin kusurlu olarak geciktirildiği, engellendiği durumlarda da kabul sonucuna varılabilir veya seçimlik hakların reddine karar verilebilir. Farklı şekilde, satıcının ayıpları gidermek yerine alıcıyı oyaladığı, ayıplı şeyi iade almaktan kaçındığı ya da zamanaşımı süresini kasten veya ihmali olarak geçirdiği durumlarda ise satıcı zamanaşımı süresinin dolduğunu ileri sürememelidir.

Diğer taraftan, tartışmalı olmakla birlikte katıldığımız görüşe göre, satılarda ayıp bulunan durumlarda kanunun kendisine yüklediği külfetleri yerine getirmeyen alıcı, özel hükümlerdeki haklarını kaybetmiş olmakla birlikte, genel hükümlerdeki haklarını kullanabilmelidir ve bu durum, nimet külfet dengesi bakımından bir aykırılık arz etmeyeceğinden, özel hükümlerdeki şekli şartların ve yerine getirilmemesinin sonuçlarının dolanılması olmayacaktır.

Yine önemli bir husus ise külfetlerin yerine getirilmesinin denetlenmesi noktasında ele alınmalıdır. Kanaatimizce, ayıba ilişkin külfetlerin yerine getirilip getirilmediği, süresi içerisinde bildirim yapıp yapılmadığı ise (gerek TBK gerek TTK gerek TKHK kapsamındaki satışlarda olsun) satıcı tarafından ileri sürülmelidir. Dolayısıyla, bu hususları hakim re'sen göz önüne almamalıdır.

KISALTMALAR

- a.e. : aynı eser
- a.g.e. : adı geçen eser
- art. : artikel
- ayr. : ayrıca
- BK : 818 sayılı Borçlar Kanunu
- Bkz. : Bakınız
- bs. : bası
- C. : Cilt
- E. : Esas(lı)

- fs. : fasikül
HD. : Hukuk Dairesi
HMK : 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İnc. : İnceleyiniz
İÜHFİM: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K. : Karar(ı)
KİB : Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
Krş. : Karşılaştırınız
Ks. : Kısaltma(sı)
md. : madde(si)
no. : number
OR : Obligationenrecht
Pn. : Paragraf Numarası
S. : Sayı
s. : sayfa
sy. : sayılı
T. : Tarih(li)
TBK : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK : 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK : 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK : 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd. : ve devamı
vs. : vesaire
Yarg. : Yargıtay
YHGK.: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

KAYNAKÇA

- Akçura Karaman, Tuba: “*Borçlar Kanunu ve Viyana Satım Antlaşması (VSA) Çerçevesinde Satıcının Ayrıptan Sorumluluğu ve Alıcının Hakları*”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı**, 2013/1, (225-258).
- Akıntürk, Turgut/Ateş Karaman, Derya: **Borçlar Hukuku: Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, 27. bs., İstanbul, Beta, 2018.
- Akyiğit, Ercan: **Satış, Mal Değişimi ve Bağışlama Sözleşmeleri**, Ankara, Seçkin, 2011.
- Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 11. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.
- Arıkan, Mustafa/Yalman, Süleyman: “*6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Satım Sözleşmesine İlişkin Bazı Düzenlemelerin Değerlendirilmesi*”, **Hukuk Biliminin Güncel Sorunları**, C. II, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, (117-129).
- Aslan, İ. Yılmaz: **6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, 4. bs., Bursa, Ekin Yayınevi, 2014.

- Atamer, Yeşim M.: “*Taşınır Satımı Sözleşmesi*”, **Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu Makaleler – Tebliğler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, (187-222)
- Atamer, Yeşim M./Baş, Ece: “*Avrupa Birliği Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Koruması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk*”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 88, 2014 Özel Sayı 1, (19-60).
- Aydoğdu, Murat: “*6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım Ve Bu Konudaki Önerilerimiz*”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2, 2013, (1-62).
- Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan: **Türk Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri**, İzmir, İleri Kitabevi, 2013.
- Bilgin Yüce, Melek: “*Satış Sözleşmesinde Ayıptan Dolayı Sorumluluğun Şartları Ve Alıcının Seçimlik Hakları*”, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3 – 4 Haziran 2011)**, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, Legal Yayıncılık, 2012, (383-420).
- Bohnstedt, Jan: **Vertragsrecht im Einkauf**, Wiesbaden, Springer Gabler, 2012.
- Bucher, Eugen: **Introduction to Swiss Law**, 3. bs., edited by F. Dessementet and T. Ansay, Kluwer/Schulthess, 2004, (8. Bölüm), (107-144). (Ks.: Swiss)
- Bucher, Eugen: **Obligationenrecht Besonderer Teil**, 3. bs., Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1988. (Ks.: Besonderer)
- Bucher, Eugen/Buz, Vedat: “*Mağdur Edilen Alıcı: Türk/İsviçre Borçlar Kanununun İki Özelliğinin Eleştirisi: Muayene ve İhbar Külfeti (Art. 201 OR; BK. m. 198), BK. 202/II (Art. 205/II OR)ye Göre Dönme Yerine Bedel İndirimine Karar Verilmesinin Masraflara İlişkin Sonuçları*”, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için Armağan, Seçkin Yayıncılık, 2004, (145-178).
- Çetiner, Bilgehan: “*Borçlar Kanunu Tasarısında Düzenlenen Muayene Ve İhbar Külfetine İlişkin Kısa Değerlendirme*”, **Legal Hukuk Dergisi**, S. 85, 2010, (135-140).
- Çetiner, Bilgehan: “*Yeni Türk Borçlar Kanunu’nda Yarar Ve Hasarın İntikali İle Satıcının Ayıptan Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi*”, **İÜHFİM**, C. LXVII, S. 1-2, İstanbul, 2009, (97-113). (Ks.: Yeni)
- Çetiner, Bilgehan: “*Yeni Türk Borçlar Kanunu’nda Yarar Ve Hasarın İntikali İle Satıcının Ayıptan Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi*”, **Yeni Türk Borçlar Kanunu Ve CISG’e Göre Satış Sözleşmeleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, (17-41). (Ks.: Ayp)
- Doğan, Güzide Burcu: “*Roma Ve Türk Hukukunda Maldaki Ayıplardan Dolayı Satıcının Sorumluluğu*”, **Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan**, İstanbul, 2006, (561-590).
- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.
- Erzurumluoğlu, Erzan: **Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)**, 8. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin: **Borçlar Hukuku: Akdin Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri)**, C. I, 4. bs., İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1980.
- Furrer, Andreas/Reinfried, Nadine S.: “*Producer’s and Seller’s Liability under Swiss Law – A Comparative Analysis under European Perspectives*”, Edited by Martin Ebers/André Janssen/Olaf Meyer, **European Perspectives on Producers’ Liability**, Munich, Sellier, European Law Publishers, 2009, (563-578).
- Gümüş, Mustafa Alper: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012. (Ks.: C. I)
- Gümüş, Mustafa Alper: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Kısa Ders Kitabı)**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015. (Ks.: Özel)
- Hatemi, Hüseyin: **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1999.
- Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdulkadir: **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992.

- Helvacı, Serap/Altın Yolcu, Fatma Zeynep: “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un İspat Yüküne İlişkin Getirdiği Düzenleme”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24, S. 2, 2018, (804-822).
- Huguenin, Claire: **Obligationenrecht – Allgemeiner und Besonderer Teil**, Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2012.
- Karakaş, Cemal Fazıl: “Ticari Satımda Ayıp İhbarının Süresi Ve Şekli”, **Ticaret Hukuku Ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, S. XXII, 2006, (159-197).
- Kocayusufoğlu, Necip/Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir: **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, C. III, 6. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014. (Ks.: Serozan)
- Makaracı Başak, Aslı: “Türk Borçlar Kanunu Madde 225/II Hükmünün Değerlendirilmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**: Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, İkinci Cilt, C. 22, S. 3, 2016, (1915-1930).
- Müller-Chen, Markus: **Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Vertragsverhältnisse Teil 1: Innominatkontrakte, Kauf, Tausch, Schenkung, Miete, Leihe Art. 184 – 318 OR**, 3. bs., Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2016.
- Nomer, Haluk Nami: **Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1996.
- Nomer, Haluk Nami/Engin, Baki İlkey: **Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri Cilt 1: Satış Sözleşmesi**, 1. fs. 3. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Oğuzman, M. Kemal/Barlas, Nami: **Medeni Hukuk**, 24. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.
- Oktay Özdemir, Saibe: “Yargıtay Kararları Işığında Ticari Satış Sözleşmesinde Ayıp Kavramı Ve Ayıba Bağlı Hakları Kullanmak için Uyulması Gereken Külfetler”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, (39-58).
- Olgaç, Senai: **Borçlar Hukuku Akdin Muhtelif Nevileri (I): Satış Ve Trampa**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1966.
- Öz, M. Turgut: **Yeni Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, 2. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.
- Özçelik, Ş. Barış: “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taşınmazlarda Ayıptan Sorumluluk”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 64 (4) 2015, (1161-1188).
- Özdemir, Hayrunnisa: “Türk Borçlar Kanunu’na ve Milletlerarası Satım Sözleşmesine Göre Ayıbın İhbar Edilmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**: Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, İkinci Cilt, C. 22, S. 3, 2016, (2305-2348).
- Rudkowski, Lena: **Wirtschaftsrecht: BGB AT, Schuldrecht, Sachenrecht**, Wiesbaden, Springer Gabler, 2016.
- Schönle, Herbert/Higi, Peter: **Zürcher Kommentar Band/Nr. V/2a: Kauf und Schenkung, Zweite Lieferung, Art. 192-204 OR Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, 3. bs., Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2005.
- Schwenzer, Ingeborg: **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, 4. bs., Bern, Stämpfli Verlag, 2006.
- Serozan, Rona: **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, Yayına Hazırlayanlar: Rona Serozan/Başak Baysal/Kerem Cem Şanlı, 3. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018.
- Şahiniz, C. Salih: **Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıplı İfadan (Ayıplı Mal Tesliminden) Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008.

- Tandoğan, Haluk: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/1, 6. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008. (Ks.: Cilt I)
- Tandoğan, Haluk: **Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri**, 5. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010. (Ks.: Cilt II)
- Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Alttop, Atilla: **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993.
- Tunçomağ, Kenan: **Türk Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri**, C. II, 1977.
- Türkmen, Ahmet: “Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan**, C. 16, Özel Sayı 2014, (Basım Yılı: 2015), (3389-3448).
- Ünlütepe, Mustafa: “Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24, S. 1, 2018, (296-335).
- Yavuz, Cevdet: **Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu**, İstanbul, Beta, 1989.
- Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak: **Borçlar Hukuku Dersleri: Özel Hükümler**, 15. bs., İstanbul, Beta, 2018. (Ks.: Dersler)
- Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak: **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. bs., İstanbul, Beta, 2014. (Ks.: Özel)
- Yücer Aktürk, İpek: **Satım Ve Eser Sözleşmelerinde Gözden Geçirme Ve Bildirim Külfetleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.
- Zevkliler, Aydın/Gökayla, K. Emre: **Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri**, 18. bs., Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2018.

Elektronik Kaynaklar:

<https://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>

<https://www.kazanci.com.tr/>

<https://www.swisslex.ch/>

<http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamalari/Kanunlasan/2011Yili/kanmetni/6098ss.pdf>

<http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri-birinci-kitapmadde-11-123/>